

Slovenské pohrebníctvo

magazín nielen pre profesionálov

I / 2015

nepredajné

Publikované pod záštitou Slovenskej asociácie pohrebných a kremečných služieb

ISSN 1339-2131

Garancia pohrebu

Vynovený dom smútku Holíč

Na súdnom v Banskej Bystrici

Campo Santo - Sväté Pole v Taliansku

Pohreby detí a mladých, slobodných ľudí

Múzeum pohrebníctva na Centrálnom cintoríne vo Viedni

Editoriál

šéfredaktora Ladislava Striža

Vážení čitatelia,

Dostáva sa vám do rúk ďalšie vydanie nášho magazínu. V našich reportážach sa snažíme podávať seriózne, profesionálne a apolitické informácie. V tomto čísle síce nájdete náznak politického článku, ale nám to nedalo a nechali sme pána poslanca Hlinu rozvinúť myšlienku mať hrobové miesta zadarmo. Bola to téma, ktorá prešla parlamentom a bezprostredne sa týkala pohrebníctva. Posúdenie uvedenej myšlienky necháme na vás, čitateľoch.

Je začiatok roka a aj my si dávame niektoré predsavzatia a ciele, ktoré treba v priebehu roka dosiahnuť. Pohrebné služby a s ním súvisiace činnosti boli a vždy budú stredobodom pozornosti či už médií alebo verejnosti. Každé jedno pochybenie našich kolegov odštartuje dominový efekt kritiky, pobúrenia verejnosti, ale zato málo pozornosti od kompetentných. V našej redakcii sme sa rozhodli, že sa budeme v budúcnosti viac venovať problematike, a posvietime si na niektoré kauzy a kauzičky trocha podrobnejšie.

Pohrebný zákon č.131/2010 Z. z., ktorý je už dávno v platnosti, nasmeroval pôsobenie pohrebných služieb správnym smerom, ale mnohí naši kolegovia si niektoré ustanovenia uvedeného zákona vysvetľujú po svojom. Nuž niet sa čo čudovať. Skutočnosti, ako odborná spôsobilosť, prevádzkové poriadky, materialno-technické vybavenie sú pre niektorých vecou, ktorej sa treba venovať len raz v živote, pričom sú alfou a omegou tohto pohrebného zákona.

V magazíne sme sa zaoberali a dali priestor takým pohrebným službám, ktoré sa snažia byť na európskej úrovni, pričom s poľutovaním zisťujeme z vašich dopisov, že na Slovensku ešte používajú napr. staré 1203 – ky, obce fungujú bez prevádzkovateľa pohrebiska, ba čo viac, sú pohrebné služby, ktoré nemajú ani licenciu.

A aký je dôsledok? Nuž taký, že nás čaká rok zmien. Zmien vo forme novelizácie pohrebného zákona. Zmena ochranných pásiem pri cintorínoch či krematóriách, zmena v sankciách, ale aj zmena v odbornej spôsobilosti. Naši redaktori určite budú pozorne sledovať danú situáciu a budeme vás podrobne informovať, ako sa veci vyvíjajú.

Opäť sa ukázalo, že malo zmysel založiť Slovenskú asociáciu pohrebných a kremačných služieb, ktorá zastrešuje mnoho odborníkov – kolegov, ktorí sa dodnes aktívne podieľajú na jej činnosti. Odborné články, komentáre, budú aj naďalej našou prioritou, ale budeme radi, ak sa aj vy, naši čitatelia, zapojíte svojimi postrehmi, pripomienkami a stanete sa tak korešpondentmi nášho magazínu.

Ladislav
Striž

Slovenské pohrebníctvo - štvrťročník,
ročník V., číslo I, marec 2015

Vydavateľ
SAPaKS, Slovenská asociácia pohrebných
a kremačných služieb
Trojičné námestie 12, 821 06 Bratislava
IČO: 30869421

Šéfredaktor
Ladislav Striž

Redakcia
PhDr. Marcel Lincényi, Pavel Ondera,
Mgr. Zuzana Dinková, Mgr. Zuzana
Voštenáková

Stáli prispievatelia
Ing. Denisa Halajová, PhD.,
PhDr. Margita Jágerová, PhD.,
Peter Kicoš, Mgr. Peter Ondera

Grafika & design
Pavel Ondera

Fotografie
Pavel Ondera

Obálka
Múzeum pohrebníctva Viedeň
foto Pavel Ondera

Kontakt
+421 903 716 024
+421 903 756 679
www.pohrebnictvo.sk
e-mail: sapaks@sapaks.sk
e-mail: pohrebnictvo@pohrebnictvo.sk

Registrácia
MK SR č. EV 4257/11
ISSN 1339-2131

Tlačiareň
SINEAL spol. s r.o., Kazanská 2,
821 06 Bratislava

Cena
Reálna cena 4,75 €, magazín je
nepredajný, distribuovaný zdarma
na náklady vydavateľa - SAPaKS

Distribúcia
HENRIETTA direct marketing s.r.o.
henrietta@henrietta.sk

Vyšlo
15. marca 2015

Nasledujúce vydanie
uzávierka 20. 05. 2015
distribúcia 15. 06. 2015

Partneri a sponzori
TOPA s.r.o., www.topa.sk
LAUK s.r.o., www.lauk.sk

Znak dvojazyčného obsahu na obálke

Výber z obsahu

Garancia pohrebu - Novinka

SAPaKS a NOVIS prichádzajú s garantovaným poistením pohrebu... dodnes nikto nevedel garantovať, že Vám po úmrtí zabezpečí dôstojný pohreb...
str. 4 - 5

S predsedom SAPaKS o pohrebných službách
Od roku 2006 až po dnešok máme v rámci Asociácie pohrebných a kremačných služieb Slovenska dostatočný prehľad o dianí v tomto rezorte...
str. 6 - 7

Návrh zmeny zákona 131/2010 Z. z.

O Zákone č.131/2010 Z. z. rozhodovalo 131 poslancov. Od 1. mája 2015 by sa tak stali všetky nájomné zmluvy hrobov na Slovensku neplatnými. Ako to dopadlo?
str. 8 - 9

Súdne lekárstvo v Banskej Bystrici
Prelom nastal po nasťahovaní sa do nových priestorov oddelenia, kde bola samostatná pitevňa určená len pre súdne lekárstvo s kompletným pitevným traktom
str. 18 - 21

Fikcia CSI a realita kriminalistov

Keď hociktorému slovenskému kriminalistickému technikovi spomeniete americké televízne seriály typu CSI, odpoveďou je ich pochybovačný úškrn a ...
str. 22 - 23

Campo Santo
Pôdorys stavby je jednoduchý pravidelný obdĺžnik obložený po vonkajšom obvode carrarským bielym mramorom lemovaným 43 uzavretými arkádami.
str. 32 - 33

Pohreby detí, slobodných a mladých

Nosiči truhly majú špeciálne vizuálne doplnky – šerpy, pierka na hrudi, dekorácie zo stálo zelených rastlín. Nesú veľký zelený veniec alebo držia biele stuhy okolo truhly...
str. 36 - 37

+ NOVIS =

Garantované poistenie pohrebu

Novinka
na
Slovensku

Na Slovensku je bežné, že si ľudia odkladajú finančné prostriedky na pohreb. Čoraz viac ľudí sa však zamýšľa nad tým, komu, alebo kam dať svoje úspory, aby mali v prípade potreby skutočne zabezpečenú dôstojnú rozlúčku. Slovenská asociácia pohrebných a kremačných služieb a NOVIS Poistovňa a. s. preto prichádzajú s garantovaným poistením pohrebu podľa predstáv objednávateľa.

S myšlienkou garantovaného poistenia pohrebu prišiel ako prvý podpredseda Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb (SAPaKS) Vladimír Ecker, ktorý je majiteľom Pohrebnej služby Záhorie s. r. o. „Na Slovensku si môžete pripoistiť čokoľvek, ale dodnes nikto nevedel garantovať, že Vám po úmrtí zabezpečí dôstojný pohreb. Navyše, nie každá pohrebná služba je tá správna a nikto Vám nevie zaručiť, či tá pohrebná služba bude existovať o desať, alebo dvadsať rokov, respektíve či sa nezmenia jej služby. Ak si však ľudia nasporia finančné prostriedky na pohreb, naša asociácia garantuje, že bude zabezpečená dôstojná rozlúčka na najvyššej profesionálnej úrovni, ktorá naozaj zodpovedá hodnote života človeka.“

konštatoval podpredseda SAPaKS Vladimír Ecker, ktorý dlhšie hľadal finančnú inštitúciu, ktorá by bola ochotná sa vôbec zaoberať sporením na pohreb. Nakoniec našiel pochopenie v poisťovni NOVIS, ktorá pripravila nový poistný produkt.

Nový poistný produkt

NOVIS Poistovňa, a. s. poskytuje nové poistenie na zabezpečenie pohrebu pre každého občana Slovenskej republiky od 55 do 100 rokov, pričom nevyžaduje posudzovanie zdravotného stavu. Výhodou je možnosť pravidelného sporenia a alternatíva ľubovoľného mimoriadneho vkladu počas celej doby sporenia. „Už dlhšie sme uvažovali o novom produkte, a nápad Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb nás zaujal. Nie vždy má človek blízkeho, ktorý sa postará o jeho poslednú rozlúčku a mnohí starší ľudia majú našetrené finančné prostriedky, no dodnes nemali možnosť dohodnúť si garantované vykonanie pohrebu za vopred stanovenú cenu,“ povedal člen predstavenstva NOVIS Poistovňa a. s. Peter Murgaš s tým, že poskytujú poistenie v prípade bežnej smrti, ale aj poistenie pre prípad smrti úrazom, ktoré garantuje krytie do 4 000 eur.

Ako prebieha sporenie?

Záujemca o poistný produkt spíše zmluvu s poisťovňou, ktorú potvrdí SAPaKS. Minimálny vstupný poplatok je 200 eur, pričom najnižšia mesačná čiastka potrebná na sporenie je 20 eur. Klient sa môže rozhodnúť aj pre vyššie sporenie, alebo môže rovno vložiť takú čiastku, ktorá bude dostačujúca na zabezpečenie pohrebu. Maximálny vklad nie je limitovaný, pričom akýkoľvek vklad je bez poplatku. Ďalšou výhodou je, že klient si môže z účtu vybrať finančné prostriedky, ak na účte zostane minimálna hodnota 1 100 eur. NOVIS Poistovňa, a. s. je medzinárodná poisťovňa so sídlom v Bratislave.

Podpredseda SAPaKS Vladimír Ecker a člen predstavenstva NOVIS Poistovňa a. s., Peter Murgaš

Život je ako cesta – vieš kam ideš, ale nevieš kde skončíš

Na Slovensku spolupracuje s vyše osemdesiatimi samostatnými finančnými agentami. V rámci celého Slovenska budú mať záujemci rovnaké podmienky na poistenie.

Výhodné sporenie

Vložené finančné prostriedky sa každým rokom zhodnocujú, pretože poisťovňa ich investuje v NOVIS garantované rastúcom poistnom fonde. Zhodnotenie tohto fondu je vždy minimálne na úrovni technickej úrokovej miery stanovenej Národnou bankou Slovenska, pričom NOVIS môže pripísať aj vyššie zhodnotenie. Pre rok 2015 NOVIS garantuje ročné zhodnotenie 3,66 percenta.

Ako povedal Peter Murgaš z NOVIS Poistovňa, výhodou je, že v poisťovníctve rastú výnosy z výnosov, keďže finančné prostriedky sa zdaňujú až pri výbere, na rozdiel od banky, ktorá finančný vklad zdaňuje každý mesiac.

Bezpečnosť vkladov

Všetky vložené vklady sú bezpečné, nakoľko činnosť poisťovne je garantovaná poistnou licenciou. Navyše nad činnosťou poisťovní dohliada Národná banka Slovenska. „Činnosť poisťovní je v posledných rokoch stabilná. Ak sa aj nejaké poisťovne spoja, z zmluve je jasne uvedené, že každý klient musí dostať do poslednej bodky to, na čo má právo,“ ubezpečuje člen predstavenstva NOVIS Poistovňa a. s. Peter Murgaš.

Kto zabezpečí vykonanie pohrebu?

Hneď potom, ako je poisťovňa oboznámená o poistnej udalosti a má úmrtný list, do 24 hodín vypláca poistné plnenie. V prípade smrti úrazom je garantované krytie vo výške 4 000 eur. Z toho 1 100 eur poisťovňa posieľa na účet SAPaKS na zabezpečenie pohrebu, pričom zvyšnú časť vypláca oprávnenej osobe, ktorá je uvedená v zmluve v zozname oprávnených osôb. „Pre každého klienta je najpodstatnejšie to, že SAPaKS garantuje, že pozostalého pochová za poistné plnenie 1 100 eur.“

Zvyšné finančné prostriedky môžu oprávnené osoby využiť napríklad na uhradenie karu, alebo iných výdajov spojených

s pietnou rozlúčkou, ktoré sú nad rámec dohodnutého štandardu v zmluve,“ vysvetľuje člen predstavenstva NOVIS Poistovňa a. s. Peter Murgaš, ktorý ubezpečuje o rýchlosti celého procesu, nakoľko celý program je vyňatý z dedičského konania. Jedinou výnimkou by bol prípad, keby klient mal na zmluve nasporených viac finančných zdrojov, ako je potrebné na zabezpečenie pohrebu, pričom v zmluve by neuviedol oprávnené osoby. V tom prípade by tieto finančné prostriedky išli do dedičského konania.

NOVIS Poistovňa a. s.

NOVIS Poistovňa a. s. je na trhu od roku 2013, keď ako prvá poisťovňa na európskom trhu získala licenciu podľa nových pravidiel ochrany spotrebiteľa, ktoré sú prísnejšie ako v minulosti. Poisťovňa založilo pätnásť akcionárov, ktorí pochádzajú zo šiestich krajín a troch kontinentov. Počas prvého roka existencie začal NOVIS vykonávať činnosť okrem Slovenska aj v Českej republike, Maďarsku, Nemecku a Rakúsku. Ďalšie plány počítajú so vstupom na trhy v Poľsku, Taliansku a vo Švajčiarsku.

Zhovárať sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Zastavme sa na slovíčko u predsedu SAPaKS...

o pohrebných službách

Vážení priatelia,

iste sa nedá nevšimnúť si, že pohrebné služby sú vďaka téma pre médiá a každé jedno zaváhanie pohrebnej služby zvyšuje krivku sledovanosti TV staníc. Dovoľte mi v tejto súvislosti rozvinúť pár myšlienok o stave pohrebných služieb na Slovensku. Od roku 2006 až po dnešok máme v rámci Asociácie pohrebných a kremačných služieb Slovenska dostatočný prehľad o diani v tomto rezorte. Pohrebný zákon č.131/2010 Z. z. je v platnosti v plnej miere a priniesol presné podmienky, ako treba v tomto smere podnikáť, či už ide o mestskú organizáciu, firmu s. r. o, alebo o fyzickú osobu. Pokiaľ ide o pohrebné služby, treba povedať že väčšina z nich (tu schválne používam slovíčko väčšina) dodržiava ustanovenia uvedeného zákona. Mnohé pohrebné služby dospeli k záveru, že modernizácia prostredia a skvalitnenie prístupu k pozostalým prináša svoje ovocie. Na Slovensku je momentálne prihlásených cca 385 pohrebných služieb, ktoré podnikajú v tejto oblasti. Je naivné sa v tomto smere domnievať, že pri dnešnej trhovej ekonomike (a daňových zaťaženiach) všetci zostanú v obore. Len pre zaujímavosť, 70 % firiem nemá ani web stránku či e-mailovú adresu.

Pri našich stretnutiach s kolegami rozoberáme situácie, ktoré takpovediac nekorešpondujú so slušným podnikaním. Na prvý pohľad máte dojem, že ide o konkurenčný boj a mnohé kontrolné orgány sa k tomu aj tak stavajú, ale po dôkladnom preskúmaní zistujete, že ide o nekalé podnikanie, ako napr. rozdávanie vizitiek jednej pohrebnej služby, do ktorej sú zainteresovaní dokonca aj zdravotnícki pracovníci. Prejavuje sa podplácanie a v mnohých prípadoch zamestnávajú ľudia na čierne či manipulácia pri verejnom obstarávaní.

Dobové pohrebné koče dnes využívajú najmä filmári

Predseda Ladislav Stríž

Jedna malá kancelária, jeden katalóg, žiadny zamestnanec

Toto je častý trend, ktorý sa na Slovensku využíva. Iste, naše zákony síce upravujú aj túto problematiku, ale dáte mi určite za pravdu, že dôstojnosť a slušné vystupovanie či oblečenie zamestnancov pohrebnej služby pri preprave zosnulého či už z bytu, alebo od dopravnej nehody je jednoducho vizitka danej služby. V mnohých prípadoch to v skutočnosti vyzerá tak, že prepravca požiadá niekoho zo svojho okolia, (za X €), aby pomohol pri nakladaní a vykladaní rakvy so zosnulým, pričom uvedený pomocník vôbec nie je zamestnancom pohrebnej služby. V prípade pracovného úrazu či dopravnej nehody tejto osoby, bude treba toho vysvetliť trochu viac. Sťažnosti (a nielen takého charakteru) počúvame najčastejšie od nečlenov ale aj členov našej asociácie pri každom stretnutí. Citujem: „Ako ja môžem slušne podnikáť, platiť odvody, preddavky na daniach, platiť cestnú daň, keď konkurenčná služba má jedno auto, nemá zamestnanca a ešte sa mi smeje do očí!“

Ja viem, že pri úmrtí svojho blízkeho sa nám hlavou rútia rôzne myšlienky, ale predtým, než sa rozhodnete ísť vybavovať obriad, prečítajte si moje odporúčanie pre pozostalých:

Všímajte si, prosím, prístup a správanie sa personálu pohrebnej služby, podmienky, v akých priestoroch s vami komunikujú, aký majú vozový park a hlavne, kde sa váš zosnulý/lá bude nachádzať (mám na mysli chladiace zariadenie) do doby pohrebu. Toto sú základné otázky, na ktoré vám musia pracovníci pohrebných služieb odpovedať, a tým pádom aj ručiť za to, že bude o vášho zosnulého dobre postarané. Nepodpisujte nič, pokiaľ vám niečo nie je jasné.

Človek zostáva človekom aj po smrti

Profesionalita pohrebnej služby by mala byť založená práve na tomto princípe a podľa tohto princípu aj prevádzkovaná. Rád by som v tejto súvislosti upozornil mojich kolegov, ktorí si myslia, že nie je čo vylepšovať, zdokonaľovať v obore, ako sa hlboko mýlia!

Stretnutia, odborné konferencie, výstavy, ktoré priniesla a určite ešte prinesie naša asociácia na Slovensko, slúžia práve na to, aby pohrebné služby boli stotožnené s novými trendmi

v tejto oblasti, ale napríklad aj s prostriedkami na označovanie, úpravu zosnulých, aby nedochádzalo k ich zámene.

Nerád politizujem, ale máme za sebou komunálne voľby a do funkcií nastúpili noví starostovia, ktorí sa práve zoznamujú s prostredím svojho úradu a možno práve zákon o pohrebníctve je ten posledný, ktorý sa im dostane do zorného uhla. Upozorňujem na to, lebo mnohé pohrebné služby (a mnohí starostovia) ani nevedia, že majú povinnosť mať chladiace zariadenia. Nájdu to vo svojich prevádzkových poriadkoch vyplývajúcich z pohrebného zákona č.131/2010 Z. z., kde majú aj § 8 bod g, citujem: „mať k dispozícii chladiace zariadenie na ukladanie ľudských pozostatkov“.

Pohrebné služby uzatvárajú zmluvy s obcou práve na uvedené chladiarne a deklarujú tým RÚVZ, že oni vlastne majú kam uložiť zosnulých. V praxi to potom vyzerá nasledovne: Obec prenajíma uvedené chladiarenské zariadenie aj inej pohrebnej službe a razom sa to mení na konkurenčný boj pohrebných služieb – vypínanie elektriny, výmena zámok atď. Pozostalý sa nevie zorientovať a rieši tak problémy, ktoré sa ho vlastne netýkajú a každý hľadá svoju pravdu, ktorá je vlastne ukrytá v prevádzkovom poriadku pohrebnej služby. V tejto súvislosti mi dovoľte upozorniť tak starostov obcí, ako aj pohrebné

V súčasnosti sú na trhu aj tie najluxusnejšie autá v pohrebnej úprave

služby na jasné a zrozumiteľné určenie kompetencií v zmluve o prenájme, kto a za čo zodpovedá pri ukladaní zosnulého v obecných priestoroch. Ušetríte si tým množstvo problémov pri pohreboch.

Mať vlastné chladiarenské zariadenie by malo byť prioritou

Nedá mi v tejto súvislosti poznamenať, že od r. 2010 už ubehlo niekoľko rokov a mnohým pohrebným službám vyhovuje trend prenajímania chladiarní cez obce. Prečo by aj nie, keď vlastne netreba platiť za elektrinu, za údržbu či dezinfekciu uvedených priestorov, veď je to obecné.

Repasovanie a obnovenie chladiarenských zariadení je potrebné preto, že sú zastarané a nevyhovujúce, lebo Európska únia už zakázala používanie freónu. Nezabúdajme, že obradná sieň ako obecná stavba podlieha aj pravidelným technickým kontrolám v súvislosti s elektrinou, alebo protipožiarnymi opatreniami. Samozrejme, je mi jasné, že malá pohrebná služba mimo veľkomesta s pár obradmi za mesiac nemá šancu na obnovu z jedného dňa na druhý, to ale nemení nič na tom, že nová generácia pozostalých bude klásť väčšie nároky na skvalitnenie pohrebných služieb na Slovensku.

Pokračovanie nabadúce

Aj v minulosti boli dopravné prostriedky na vysokej úrovni

Poslanec NR SR Alojz Hlina

Návrh na zmenu zákona z dielne poslanca Alojza Hlinu

Každý občan SR by mal dostať zadarmo hrobové miesto

Štát by mal zakázať prevádzkovateľom pohrebísk vybrať nájomné, zrušiť už existujúce nájomné zmluvy a taktiež zabezpečiť, aby každý Slovák dostal na cintoríne zadarmo hrobové miesto. Navrhuje to parlamentný poslanec Alojz Hlina, ktorý na rokovaní 46. schôdze Národnej rady Slovenskej republiky predložil novelu zákona o pohrebníctve 131/2010.

Ako poslanec sa vyjadruje k pohrebníctvu prvýkrát. Aké dôvody vás viedli k vypracovaniu návrhu novely zákona o pohrebníctve, máte zlé osobné skúsenosti, alebo negatívne ohlasy od občanov?

Moji predkovia sú pochovaní na Orave a tam v súčasnosti nie je až taký problém s prenájmom hrobových miest. S manželkou však chodíme na bratislavské cintoríny, kde som si počas minuloročných sviatkov všetkých svätých všimol, že na viacerých pomníkoch boli nalepené nálepky s informáciou o zrušení hrobového miesta. Zdalo sa mi prinajmenšom zvláštne a zároveň veľmi necitlivé komunikovať takýmto spôsobom s pozostalými počas sviatkov. Nehovoriac o tom, že takéto nálepky boli aj na hroboch, ktoré nejavili známky opustenosti. Tento nepríjemný zážitok ma viedol k tomu, že som si začal postupne zisťovať, ako je upravená problematika pohrebníctva v slovenskej legislatíve. Po dôslednej analýze zákona o pohrebníctve som dospel k názoru, že existujúci zákon je hrubo necitlivý k ľudským pozostatkom, keďže sme boli schopní sprivatizovať cintoríny a hrobové miesta, čo je úplne mimo našej kultúrnej tradície.

Môžete uviesť vaše hlavné výhrady k súčasnému platnému zákonu 131/2010 o pohrebníctve?

Je dôležité uviesť, že aj v období pred novembrom 1989 režim veľmi opatrne upravoval skutočnosti týkajúce sa pohrebníctva, vrátane dĺžky užívania hrobového miesta a to aj napriek skutočnosti, že predchádzajúci režim v mnohých prípadoch neprejavoval úctu k tradíciám. Jednoducho aj pre komunistov bola téma pohrebníctva citlivá téma, a obchádzali ju, ako len mohli. Je určitým paradoxom, že veľké zmeny v tejto oblasti sa udiali po roku 1989 a to počas vlády premiéra Mikuláša Dzurindu prijatím úplne nového zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve, ktorý v roku 2005 novelizovali zákonodarcovia počas vlády Roberta Fica. Okrem skutočností, ktoré bolo potrebné upraviť, sa výraznou mierou predmetným novým zákonom upravovali i skutočnosti týkajúce sa užívania hrobového miesta. Žiaľ, upravovali sa necitlivo a v určitom rozpore s dlhodobou

tradíciou v našom civilizačnom priestore. Výsledkom tejto legislatívy je to, že si pozostalí prenajímajú hrobové miesto pre blízkeho, kde človek spočívne ako napríklad „auto“. Nelogické je, že si môžete hrobové miesto prenajať len na desať rokov, ale nie na 20, 50 alebo 100 rokov. Sú taktiež prípady, keď pozostalí zabudnú, alebo jednoducho nemajú finančné prostriedky na poplatok, alebo čo ak pozostalý nemal rodinu. Treba si taktiež uvedomiť, že podľa platného zákona, môže byť po desiatich rokoch hrobové miesto zrušené, lebo uplynie tlecia doba. Takýto prístup štátu je mimoriadne necitlivý. Myslím si, že občan tejto krajiny si zaslúži, ak prejaví vôľu jeho rodina, aby spočinul v zemi a nebol nikým rušený.

Z dôvodovej správy vyplýva, že v prvom rade chcete do legislatívy vniesť viac dôstojnosti voči ľudským pozostatkom. K úpravám zákona č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve je potrebné pristupovať citlivo, nakoľko manipulácia s ľudskými pozostatkami alebo ľudskými ostatkami vyžaduje úctu a dôstojnosť. Akákoľvek právna úprava manipulácie s ľudskými pozostatkami musí zohľadňovať, že sme nositeľmi určitých historických tradícií. V aktuálne platnom zákone č. 131/2010 Z. z. o pohrebníctve sú dva rozsiahle paragrafy – § 21 (Nájomná zmluva) a § 22 (Výpoveď nájomnej zmluvy), v ktorých sú upravované okolnosti užívania hrobového miesta. Užívanie hrobového miesta, do ktorého sú ukladané ľudské pozostatky alebo ľudské ostatky, je upravené necitlivou nájomnou zmluvou, v niektorých parametroch priam tak cynicky, akoby sa jednalo o prenájom parkovacieho miesta. Prevádzkovateľ pohrebiska sa stal určitým typom „privatizéra“, ktorý privatizoval pohrebisko a z hrobového miesta sa stal tovar. Som toho názoru, že ak je zosnulý slovenským občanom, štát má voči nemu záväzok v tom zmysle, že by mu mal venovať dva metre štvorcové po smrti.

Tvrdíte, že každý občan SR by mal mať nárok na „svoje dva metre štvorcové“. Kto by mal občanovi zabezpečiť priestor pre hrobové miesto?

Štát alebo samospráva v jeho zastúpení sú povinní poskytnúť svojím občanom priestor v prípade, že je to ich vôľa, aby ich ľudské pozostatky boli uložené v zemi a rovnako im zabezpečiť, aby sa toto hrobové miesto nestalo následne predmetom obchodu, resp. v určitých lokalitách predmetom priam

špekulácií. Vôľa spočinúť v zemi nemôže byť limitovaná dobou, resp. okolnosťami, ktoré sú mimo moci toho, kto prejaví vôľu byť pochovaný do hrobového miesta. Štát alebo samospráva má veľké deficity v tom, ako je zabezpečená dôstojnosť života našich občanov počas ich života, preto je neprípustné, aby bola narušovaná dôstojnosť zomrelého tým, že bude dochádzať k necitlivej manipulácii s jeho ľudskými pozostatkami alebo ľudskými ostatkami. Samozrejme, že tu nikto nehovorí, aby štát, alebo obec zosnulému budovali hrobku na vlastné náklady.

Mnohé mestá a obce spravujú cintoríny cez mestské a obecné organizácie. Ak nebudú môcť vybrať poplatky za prenájom hrobových miest, prídu o príjmy. Kde by ste im odporučili hľadať finančné zdroje na správu cintorínov?

Mestá a obce musia v prvom rade hospodáriť efektívne, čo okrem iného umožní i to, aby obce dokázali zaistiť dôstojnosť svojich občanov aj po smrti. Prevádzkovanie pohrebísk nemôže byť predmetom klasického podnikateľského vzťahu s cieľom maximalizovať zisk, využitie priestoru a minimalizáciu nákladov.

Mestá a obce majú okrem nedostatku finančných prostriedkov aj problém s voľnými a vhodnými pozemkami na budovanie nových pohrebísk. Príkladom je hlavné mesto, ktorého obyvatelia už niekoľko rokov čakajú na nový cintorín, pričom kapacity voľných hrobových miest sa rýchlo mňajú.

Ja som za, aby malo hlavné mesto nový cintorín, ak už nie sú voľné kapacity. Samozrejme, že niektoré obce môžu mať problém s tým, že v minulosti rozpredali a rozkradli mestské pozemky a teraz nemajú miesto na nové pohrebisko. Pomocnú ruku by mohol ponúknuť štát, ktorý cez Slovenský pozemkový fond vlastní množstvo pozemkov. Navyše sú

O Zákone č.131/2010 Z. z. rozhodovalo 131 poslancov

Pán poslanec navrhoval vypustiť alebo zmeniť v zákone paragrafy týkajúce sa nájmu hrobového miesta a výpovede tohoto nájmu. Od 1. mája 2015 by sa tak stali všetky nájomné zmluvy na Slovensku neplatnými. Prijatím týchto zmien by hrobové miesta mali ostať v trvalom miestom odpočinku tých, ktorí boli do hrobu umiestnení.

Zákon neprešiel do druhého čítania.

Ako hlasovali v NR SR

Prítomných bolo 131 poslancov
Za bolo 25 poslancov
Proti bolo 5 poslancov
Zdržalo sa 94 poslancov
Nehlasovalo 7 poslancov

Hlasovanie podľa klubov

SMER SD

Za boli 2 poslanci
Zdržalo sa 67 poslancov
Proti bolo 5 poslancov
Neprítomných bolo 8 poslancov
Nehlasoval 1 poslanec

KDH

Za bol 1 poslanec
Zdržalo sa 11 poslancov
Proti nebol nik
Neprítomní boli 2 poslanci
Nehlasovali 2 poslanci

tieto pozemky dostatočne veľké, takže by nemal byť problém zriadiť nové cintoríny aj s potrebnými ochrannými zónami, ktoré vyžaduje zákon.

V dôvodovej správe uvádzate, že zákon bude mať pozitívne sociálne vplyvy, a nebude mať nepriaznivý dopad na verejný rozpočet. MZ SR však požaduje kvantifikovať vplyv na rozpočet verejnej správy podľa jednotlivých rokov.

Štát chce vždy všetko kvantifikovať, ale pohrebníctvo je skôr o filozofii, či sa nastavíme tak, či si jedno hrobové miesto náš občan zaslúži. Predkladaný návrh zákona bude mať pozitívne sociálne vplyvy, nebude mať nepriaznivý dopad na verejné rozpočty ani na životné prostredie. Neprináša nárok na pracovné sily a nemá vplyv na zamestnanosť a tvorbu pracovných miest, ani na podnikateľské prostredie. Návrh zákona je v súlade s Ústavou Slovenskej republiky, ústavnými zákonmi, medzinárodnými zmluvami, ktorými je Slovenská republika viazaná a zákonmi a súčasne je v súlade s právom Európskej únie. S ohľadom na citlivosť témy nechcem uvádzať niektoré situácie, ktoré v rámci aplikácie praxe podľa v súčasnosti platného zákona nastávajú.

Myslíte si, že nájdete dostatočnú podporu, aby bol zákon zákonodarcami posunutý do druhého čítania?

Zákon je v súčasnosti v prvom čítaní, pričom predpokladám, že na rokovaní sa dostane koncom budúceho týždňa. Pokúsim sa spraviť všetko preto, aby som o mojom návrhu presvedčil aj ostatných kolegov, pretože súčasná legislatíva je necitlivá a neúnosná. Ja sám chcem byť pochovaný do zeme, a nechcem premýšľať nad tým, či ma o desať, dvadsať, alebo tridsať rokov vykopú a pochovajú na moje miesto niekoho iného.

Zhovárал sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Predseda NR SR Ing. Peter Pellegrini počas 46. schôdze v rokovacej sále

OLaNO

Za bolo 11 poslancov
Zdržalo sa 0 poslancov
Proti nebol nik
Neprítomní boli 2 poslanci
Nehlasovalo 0 poslancov

MOST - HÍD

Za bolo 5 poslancov
Zdržalo sa 6 poslancov
Proti nebol nik
Neprítomný bol 1 poslanec
Nehlasoval 1 poslanec

Poslanci, ktorí nie sú členmi poslaneckých klubov

Za bolo 6 poslancov
Zdržalo sa 10 poslancov
Proti nebol nik
Neprítomných bolo 6 poslancov
Nehlasovali 3 poslanci

Zdroj NR SR, text a foto Pavel Ondera

V Holíči majú nový dom smútku

Na Slovensku sú stovky domov smútku za zenitom morálnej a technickej opotrebovanosti, ktoré si doslova pýtajú generálnu obnovu. V meste Holíč sa takáto rekonštrukcia podarila vďaka úzkej spolupráci samosprávy mesta a súkromného sektora. Začiatkom januára tak za účasti zástupcov cirkví a pozvaných hostí odovzdali do užívania nový moderný dom smútku. Mesto Holíč rekonštruovalo exteriér budovy za 118 000 € a pohrebná služba Záhorie s. r. o. investovala ďalších vyše 30 000 € do obnovy vnútorného interiéru, ktorý je spojený s pietnou rozlúčkou.

V Holíči ročne pochovávajú približne sto zomrelých, pričom dôstojnosť rozlúčky znižoval zastaraný dom smútku. Vedenie mesta Holíč sa preto rozhodlo vypísať architektonickú súťaž na novú budovu, nakoľko pôvodne sa uvažovalo s novým objektom. Až neskôr sa mesto rozhodlo, že by to bolo zbytočné, nakoľko budova, ktorú by postavili, by bola taká istá, pričom by stála sedemnásobne viac ako obnova pôvodnej. „Mesto Holíč do rekonštrukcie investovalo 118 000 €. Stav domu smútku bol jedným z problémov nášho mesta a som rád, že sa nám ho podarilo vyriešiť. Ďakujem všetkým občanom, ktorí boli trpezliví počas rekonštrukcie, ale aj zástupcom cirkví, ktorí boli maximálne ústretoví a umožnili realizovať pietne akty

Rekonštrukcia vnútorných priestorov, nové osvetlenie, katafalk i obrazovka a kríž

Zástupcovia mesta a cirkví strihali pásku spoločne

v kostole, respektíve v kaplnke,“ konštatoval pri otvorení primátor mesta Holíč PhDr. Zdenko Čambal, ktorý zároveň vyjadril spokojnosť s kvalitou rekonštrukčných prác, pričom zdôraznil, že na jar, keď to dovoľí počasie, sa okolo budovy ešte spravia terénne a záhradnícke úpravy.

Spolupráca mesta a súkromného sektora

K obnove domu smútku v Holíči prispel aj jeho nový prevádzkovateľ Pohrebná služba Záhorie s. r. o., ktorý vzišiel z výberového konania. „Väčšie rekonštrukcie sa nezaobídu bez spolupráce so súkromným sektorom. Mesto malo záujem, aby sa so svojimi spoluobčanmi rozlúčilo čo najdôstojnejšie, a preto sme dom smútku dali do prenájmu profesionálnej spoločnosti, ktorá má pohrebníctvo v predmete svojej dlhoročnej činnosti. Prevádzka cintorína ostáva v správe mestského majetku,“ dodal primátor mesta Holíč PhDr. Z. Čambal s tým, že zatiaľ na nový dom smútku zaznamenal len pozitívne ohlasy od občanov.

Rekonštrukcia interiéru

Pohrebná služba Záhorie s. r. o. sa podľa slov jedného z jej konateľov Vladimíra Eckera zúčastnila výberového konania na prevádzkovateľa domu smútku v Holíči, nakoľko v poslednom období sa viacerí sťažovali na nedôstojné pietne rozlúčky. „Keďže dom smútku bol viac-menej v dezolátnom stave a mesto Holíč v tom čase vypísalo výberové konanie na prevádzkovateľa priestorov, tak sme sa doň prihlásili. Dali sme si vypracovať štúdiu, ktorá predpokladala náklady

vo výške 15 600 €, zvíťazili sme a získali sme dom smútku do prevádzky na desať rokov. K dnešnému dňu sme do prác investovali dvakrát toľko, pretože sme chceli spraviť rekonštrukciu k vyššej spokojnosti, ako sme sa zaviazali,“ povedal Vladimír Ecker z Pohrebnéj služby Záhorie s. r. o., ktorá zabezpečila kompletnú obnovu vnútorného interiéru, vrátane vymalovania priestorov a odvodnenia strechy. V obradnej miestnosti pribudol nový drevený kríž, ktorý vyrezal rezbár z Oravy. Ako ďalej povedal Jozef Pekar z Pohrebnéj služby Záhorie s. r. o., starý drevený katafalk v obradnej miestnosti nahradil nový mramorový a nové je aj osvetlenie, ktoré dotvára pietnu atmosféru poslednej rozlúčky. Prevádzkovateľ zakúpil nové varhany, na ktorých bude hrať miestna učiteľka z Ludovej školy umenia, ale aj celú zvukovú aparatúru. Novinkou je plazmová obrazovka, na ktorej je možné premietiť fotografie, ktoré si rodina želá prezentovať pri poslednej rozlúčke. Okrem iných vecí je nové aj chladiace zariadenie, priestory pre úpravu zosnulého či priestory pre kňaza.

Pohrebná služba Záhorie s. r. o. zabezpečí všetky služby

Pohrebná služba Záhorie s. r. o. okrem Holíča poskytuje služby aj v obciach okresov Skalica, Senica a Malacky. Zabezpečuje komplexné služby od nonstop prevozov zosnulých, výkopov a zasypaní hrobov, rozlúčkových parte, písania na stuhy, kvetinovej výzdoby, organizácii obradu, rečníka a vybranej smútočnej hudobnej produkcie či kompletného vybavenia dokladov a matričnej agendy.

Pohrebná služba okrem cirkevných a občianskych pohrebov vie zabezpečiť aj pravoslávne obrady, ktoré sa dejú v meste Holíč, kde pôsobí pravoslávna cirkev. „Naším cieľom je odbremeniť pozostalých od maximálneho množstva starostí spojených s vybavovaním pohrebu práve vo chvíľach, kedy

Príhovory rečníkov si vypočuli všetci prítomní

potrebujú zostať v kruhu svojich blízkych. Som preto veľmi rád, že práve v Holíči je dom smútku na vysokej úrovni, ktorý bude vzorom pre ostatné samosprávy široko-ďaleko,“ dodal konateľ Pohrebnéj služby Záhorie s. r. o. Vladimír Ecker, ktorý verí, že budú spokojní nielen občania, ale naďalej bude pokračovať výborná spolupráca s mestom Holíč. Pohrebná služba Záhorie s. r. o. je členom Slovenskej asociácie pohrebných a kremačných služieb, ktorá je zárukou dlhodobej kvality a spoľahlivosti na trhu pohrebníctva v súvislosti s poskytovaním a garanciou tých najlepších služieb, ktoré môžu smelo konkurovať európskym štandardom.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

VEĽKOOBCHOD S URNAMI A POHREBNÝMI POMÔCKAMI

vytex dp s.r.o.

www.vytex.sk

email: info@vytex.sk

Tel: 0911 238 978

Múzeum histórie pohrebništva pri Centrálnom Viedenskom cintoríne

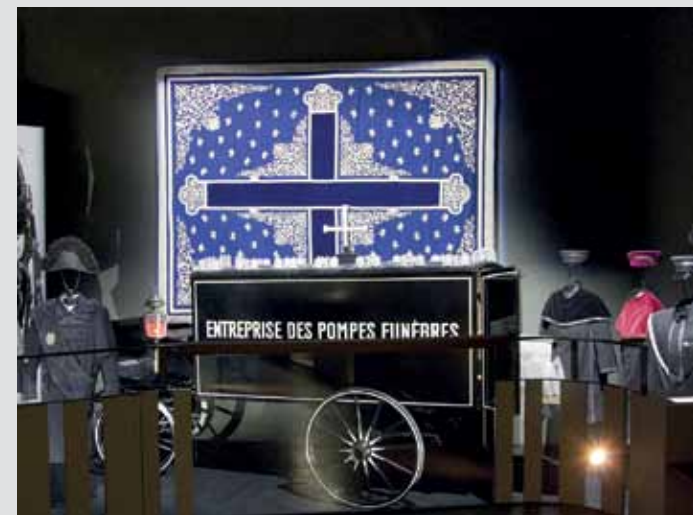
Hovorí sa, že Viednčania majú osobitný vzťah ku smrti. Možno aj preto sa na Centrálnom Viedenskom cintoríne nachádza Múzeum histórie pohrebništva. Nezvyčajné muzeálne zbierky dávajú možnosť návštevníkom na ploche 300 metrov štvorcových nahliadnuť do tradície pohrebov a cintorínov vo Viedni od konca 18. storočia až do súčasnosti. Počas prehliadky múzea sa návštevníci dozvedia o rituáloch, rozvoji pohrebných zvykov i o činnosti Viedenského komunálneho podniku, zaoberajúceho sa človekom po smrti.

Začiatok 17. storočia: Prvé rakvy

V minulosti bolo zvykom pochovávať mŕtvych iba zabalených do listov alebo plátených vriec. Zosnulí sa začali pochovávať v rakvách až začiatkom 17. storočia. Širšia verejnosť si však truhly mohla dovoliť až vtedy, keď boli zavedené stroje na spracovanie dreva a ich priemyselná výroba v 19. storočí. Katalógy ponúkali rakvy z dreva a kovu podľa požiadaviek klientov. Dnes je najvyšší dopyt po klasických vzoroch, extravagantné tvary a farby rakiev sú skôr výnimkou.

17. storočie: Oznamenie o smrti

Oznamenie o úmrtí pochádza z Francúzska a vo Viedni bolo zavedené v 17. storočí. Malo za úlohu informovať o odchode

nedávno zosnulej osoby a tiež o čase a mieste konania pohrebu. V 19. storočí sa na parte dostávajú romantické a sentimentálne obrázky. Pamätné fotografie sú distribuované na pamiatku mŕtvych pri zádušnej omši, pričom obsahujú náboženské symboly alebo portrét zosnulého.

1784: Pochovávanie vo vreci

V roku 1784 Jozef II. vydal dekrét o pohreboch, ktorý prikazoval, aby bol zosnulý pochovaný len v plátenom vreci bez oblečenia a bez rakvy. Účelom tohto nariadenia bola úspora finančných prostriedkov. Navyše sa zosulé telá rozkladali rýchlejšie, čo neskôr nespôsobovalo problémy s hygienou pri opätovnom pochovávaní.

1784: Katolícke cintoríny na okraji mesta

Prvé cintoríny vo Viedni sa nachádzali okolo farských kostolov. Jozef II. však nariadil, aby boli z hygienických dôvodov, a taktiež z nedostatku miesta, uzatvorené. V roku 1784 bolo založených 5 katolíckych cintorínov mimo mesta (teraz Gürtel). V súčasnosti je vo Viedni spravovaných 46 cintorínov.

1874: Založenie Centrálného cintorína vo Viedni

Keďže sa Viedeň naďalej rozrastala, pretože sa ľudia sťahovali z predmestí do mesta, v roku 1874 zriadili Centrálny cintorín. Tento druhý najväčší cintorín v Európe sa v súčasnosti rozkladá na ploche 2,5 milióna štvorcových metrov, má 300 000 hrobov a je na ňom pochovaných viac ako 3 milióny zosnulých.

1885: Pohrebništvo sa stáva povolaním

Spočiatku bola povinnosť rodiny usporiadať pohreb, neskôr túto úlohu prebrali kostoly a súkromné pohrebné spoločnosti, ktoré boli založené v 19. storočí. Od roku 1885 bola vydaná licencia na vykonávanie tohto povolania.

1900 – 1911: Kostol na Centrálnom cintoríne vo Viedni

Kostol a pohrebné ústavy boli na Centrálnom cintoríne vo Viedni postavené v rokoch 1900 – 1911 podľa plánov architekta Maxa Hegela. Cintorínsky kostol je známy ako pamätný kostol Karla Luegera, ktorý ho dal postaviť, keď bol starostom Viedne v rokoch 1897 – 1910. K. Lueger v roku 1911 našiel miesto svojho posledného odpočinku v tomto kostole. Protestantská komunita a židovská náboženská obec má svoje vlastné pohrebisko v bezprostrednej blízkosti.

Kostol svätého Karola Boromejského postavili za rekordne krátky čas - tri roky. Výška kostola je 58,5 metra, priemer kupoly (vpravo) je 22,7 metra. Celý kostol zaberá plochu 2231 metrov štvorcových. Na výzdobe oltára sa podieľali secesní umelci ako bol Anton Kaan, Franz Klug, Karl Philipp a Adolf Pohl.

Začiatok 19. storočia: Smútočné oblečenie pozostalých

Smútočný obrad môže byť vyjadrený mnohými vecami a úkonmi, vrátane príslušného odevu pre pozostalých, ktoré predávali špeciálne obchody. Tí, ktorí si to mohli dovoliť, nosili oblečenie v tradičnej trúčhliacej čiernej farbe. Na začiatku 19. storočia bolo smútočné oblečenie vymenené za tmavé, ktoré neskôr nahradili tlmené odtiene. Pozoruhodnou bola svetlo fialová farba.

Koniec 19. storočia: Vývoj hrobových miest

Na konci 19. storočia boli tri druhy hrobových miest: hriadeľový hrob pre 20 mŕtvych, jednotlivé hrobové miesto a hrobka. Pokiaľ ide o dizajn, na väčšine hrobov bol len kríž, alebo kamenný náhrobok. Pohrebisko pre strednú triedu bolo zdobené klasickými neogotickými prvkami, ktoré vyrábali v rámci sériovej výroby. V súčasnej dobe trend smeruje skôr k väčšiemu individuálnemu dizajnu.

Koniec 19. storočia: Extravagantné pohreby

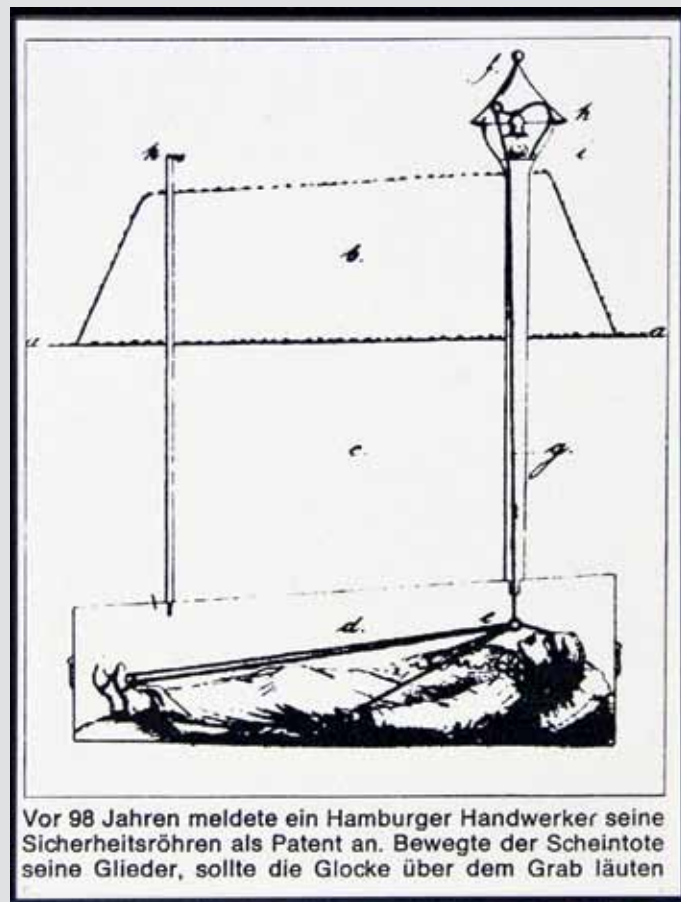
Rastúca stredná trieda v žiadnom prípade nechcela byť spájaná s nižšou vrstvou, a preto sa od nej snažila odlíšiť extravagantnými pohrebnými, ktoré prichádzajú koncom 19. storočia. Tieto extravagantné pohreby boli dlhé a zastarané, vychádzali zo španielskych ceremónií. Súčasťou takejto rozlúčky bol sprievod s dramatickou prezentáciou. Sprievod mal špeciálny význam vo verejnej časti pohrebu. Trasa viedla od miesta posledného pobytu do farského kostola, alebo na cintorín, čo

bola pre všetkých v uliciach mesta posledná príležitosť vidieť zosnulú osobu. Od roku 1955 sa sprievod skrátil na cestu z obradnej siene k hrobu.

Koniec 19. storočia: Uniformy na poslednú cestu.

Uniformy na poslednú cestu, ktoré boli v móde od konca 19. storočia do medzivojnových rokov, odrážajú ducha príslušného obdobia. Jednotné oblečenie mali nielen nosiči

Ešte pred 98 rokmi sa používal tento hlásič oživenia. Zvonček (vľavo) bol umiestnený na povrchu, krycej doske hrobu. Cez jednu z vetracích rúr bol cez kladky natiiahnutý špagát, ktorého druhý koniec bol uviazaný na končatinách nebožtíka (vpravo). V prípade, že by tento ožil, mohol tak privolať pomoc. Nebol však zaznamenaný ani jediný takýto prípad. Zvonček je dnes exponátom múzea.

rakvy, ale aj hudobníci. Tento štýl sa zjednodušil po druhej svetovej vojne. Po roku 1950 sa historické uniformy prestali používať a boli nahradené jednoduchým oblečením v tmavošedej farbe.

Koniec 19. storočia: Čestné hroby

V celej Viedni je asi 1 540 čestných hrobov alebo čestných pohrebísk, o ktoré je veľmi dobre postarané. V prvých rokoch boli na Centrálnom cintoríne vo Viedni určené hroby pre významné osobnosti, aby sa cintorín stal atraktívny pre obyvateľov Viedne.

Koniec 19. storočia: Židovské rituály

Ku koncu 19. storočia zaujímala významné postavenie vo Viedni židovská stredná vrstva. Aj židovská rodina kladie veľký dôraz na pohrebný rituál. S ohľadom na židovské rituály sa pohreby usporiadali podľa toho, čo sa všeobecne očakávalo od príslušnej spoločenskej vrstvy. O tom svedčí impozantné pohrebisko na Starom židovskom cintoríne.

1907: Založenie pohrebných služieb mesta Viedeň

Založenie Mestského pohrebníctva vo Viedni v roku 1907 znamenalo koniec nečestnej konkurencie na trhu pohrebníctva. Od tej doby Pohrebné služby mesta Viedeň sprevádzali na poslednú cestu viac ako milión Viedňanov.

1911: Cintorínsky kostol sv. Karola Boromejského

Popri kostole Otta Wagnera v Steinhofe je cintorínsky kostol sv. Karola Boromejského najdôležitejším príkladom secesnej budovy kostola vo Viedni. Kostol bol navrhnutý podľa plánov architekta Maxa Hegela a po trojročnej výstavbe bol vysvätený v roku 1911. Počas druhej svetovej vojny bol pri bombardovaní vážne poškodený. Napriek tomu sa jeho veľká časť zachovala v pôvodnom secesnom štýle. V rokoch 1995 – 2000 bol kostol kompletne zrekonštruovaný a v súčasnosti je v plnom lesku svojej bývalej slávy, vrátane pozlátených hviezd na modrom pozadí.

1914: Cisárske pohreby

Cisárske a kráľovské štátne pohreby boli významnou udalosťou, pri ktorej sa prenajímali okná a balkóny na dobrý výhľad. Dedič Franz Ferdinand, ktorý bol v roku 1914 zavraždený v Sarajeve, bol prvým členom cisárskej rodiny, ktorého pochovalo mestské pohrebníctvo Viedeň aj napriek tomu, že nebol pochovaný vo Viedni, ale v Arstettene. Hlavný sprievod sprevádzali poslední Habsburgovci z rakúskeho panovníckeho rodu Zita a Otto až k cisárskej hrobke. Ulice boli plné Viedňanov, ktorí chceli sledovať celý pohreb.

1920: Z pohrebného voza do pohrebného vozidla

Pôvodným účelom pohrebných vozov bola preprava mŕtvych z kostola na cintorín. V 19. storočí boli pohrebné vozy s extravagantnými doplnkami ťahané viacerými párami koní. Od roku 1920 sa pohrebné vozidlá po prvýkrát použili v doprave ako sprievod ostatných vozidiel. Dizajn pohrebných vozidiel bol pôvodne vytvorený na základe konského koča. Od roku 1930 návrhy pohrebných vozidiel zodpovedali modelom automobilov pre dané obdobie. Počas oboch svetových vojen však pohrebné vozidlá v rámci núdzových opatrení nahradili električky, nakoľko nebolo dosť koní ani dostatok paliva.

1922: Prvé krematórium v Rakúsku

Kremácia bola v Uhorsku zakázaná. V 19. storočí sa o tejto téme začalo opäť diskutovať. V roku 1886 bol Vatikán proti kremácii, liberálne kruhy a robotnícke hnutia boli za. Po celé desaťročia preto tento ideologický konflikt bránil vybudovať krematórium vo Viedni. Kto chcel zosnulého podrobiť kremácii, musel telo presunúť do mesta Gotha v Nemecku. Prvé krematórium v Rakúsku otvorili v Simmeringu v roku 1922. Kremácia sa rozšírila po tom, čo Vatikán v roku 1964 povolil veriacim byť spolpnení. V súčasnosti vo Viedni zaznamenali nárast kremácií, ktoré predstavujú okolo 30 %, ale stále sú pod priemerom ostatných častí Rakúska.

20. storočie: Memento smrti

Od stredoveku smrť pripomína ľuďom, aby premýšľali o svojej vlastnej pominuteľnosti. V priebehu 20. storočia sa pripomínanie si mŕtvych stalo významnejším. Ľudia si preto ešte počas života robili odliatky tváre a rúk, odkladali si vlasy a fotografie. Aj dnes existuje veľa možností ako spomínať na zosnulého. Jednou z nich je odtlačok prsta do pamätneho diamantu. Rakúšania si podľa tradície pripomínajú zosnulých počas katolíckych sviatkov 1. a 2. novembra na Sviatky všetkých svätých a všetkých zosnulých. Ľudia navštevujú hroby zosnulých príbuzných, ozdobujú ich kvetinami a ozdobnými sviečkami. Len počas týchto dvoch dní navštívi Centrálny cintorín vo Viedni približne 300 000 ľudí. Aj v iných kultúrach si ľudia pripomínajú mŕtvych (napríklad 40. deň po pohrebe), keď pozostali nechávajú pre pochovaných pri hrobe jedlo a drobné darčeky.

2014: Pohrebníctvo vo Viedni v súčasnosti

Cintorín sa už dávno stal viac než len posledným miestom odpočinku. Historické náhrobky a čestné hroby sú súčasťou kultúrneho dedičstva a reflektujú vývoj Viedne. Najmä v mestských cintorínoch je veľa zelene a pokoj pre ľudí, ale aj zvieratá. O viedenské cintoríny sa starajú denno-denne stovky zamestnancov. Aj napriek tomu, že životný štýl a požiadavky modernej, pluralitnej spoločnosti sa zmenili, vo Viedni bude mať smrť vždy svoje miesto.

Marcel Lincényi, foto Pavel Odera

Koče už dávno vystriedali pohrebné limuzíny, ktoré sú na obrovskom cintoríne nenahraditeľné. Pohrebný sprievod to má k hrobu niekedy aj viac kilometrov.

Pohrebníctvo Ecker
Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby v okresoch
Malacky - Skalica - Senica

www.pohrebnictvo-ecker.sk

Kontakt: 34/772 2495

NON STOP: 0905 522 662, 0905 522 663

**Profesionálna
pohrebná služba
Ladislav Stríž**

**NON STOP 0903 765 309
www.pohrebnasluzba.sk**

Tri generácie v pohrebníctve
60 rokov skúseností a praxe

Trojičné námestie 12
Podunajské Biskupice
Bratislava

TOPA
ECO - URNA

www.topa.sk

Urna je vyrobená z ekologicky
rozložiteľných materiálov

Kontakt: 0903 910 656
topa@topa.sk

DOMINE
POHREBNÉ SLUŽBY
TEMETKEZÉSI SZOLGÁLTATÁSOK

Nám.Á. Vámbéryho 53/10B, 929 01 Dunajská Streda
NON STOP 0917 464 354, 031 550 11 31, www.domine.sk

Počet samovrážd sa blíži k desaťročnému minimu

Pocity beznádeje, bolesť na duši a psychická prázdnota mnohokrát vyústia v zúfalý čin. Na Slovensku sa vlni stalo 628 samovrážd. Týmto počtom sa Slovensko približuje k počtu z roku 2008 (631), kedy sa stalo najviac samovrážd za posledných desať rokov. Motív i situácia samovrahov zostávajú pre lekárov zväčša neznáme. Iné je to pri ľuďoch, ktorí skončia len pri pokuse o ukončenie života a ocitnú sa v rukách odborníkov.

Človek, ktorý plánuje spáchať samovraždu, sa ocitá v situácii, ktorá je pre neho neriešiteľná, v stave hlbkej beznádeje. Jediné východisko vidí vo vlastnej smrti. Ku krízovým situáciám patria podľa odborníkov partnerské konflikty, rozchody, pocity samoty, strata práce, dlhy, chronické choroby.

Samovražda je celosvetovo častejšia u mužov než u žien. Ženy sa o ňu pokúšajú v mladšom veku, muži viac v staršom. Aj spôsob ukončenia života býva rozdielny. U žien vidíme častejšie otrávenie jedmi, liekmi. U mužov prevládajú bodné rany, zastrelenie, obesenie, skoky z výšky. Potvrdzujú to aj posledné informácie z Národného centra zdravotníckych informácií.

Ako uvádza hovorca Národného centra zdravotníckych informácií (NCZI) Peter Bubla, vlni im bolo nahlásených 972 pokusov o samovraždu s následným poskytnutím psychiatrickej zdravotnej starostlivosti. Celkovo sa počet úmyselných sebaškodnení (samovrážd a pokusov spolu) v roku 2013 vyšplhal na 1 600 prípadov.

Štatistiky sú neúprosne

Dlhodobu si dobrovoľný odchod zo sveta volia najmä muži. „V minulom roku sme zaznamenali 544 samovrážd mužov a 84 žien. Pri pokusoch o samovraždu je podiel mužov (550) a žien (422) vyrovnanější,“ spresňuje hovorca. Z celkového počtu samovražedných pokusov bolo 443 pokusov vyhodnotených ako demonštratívnych, so snahou získania výhody, pozornosti a podobne. Najväčší podiel (59 %) demonštratívnych pokusov bol zaznamenaný u osôb vo veku 15 – 19 rokov. Najviac samovrážd, celkovo 150, spáchali ľudia vo veku 50 – 59-rokov. Samovražedné pokusy sú posunuté do mladších vekových skupín. Najviac pokusov (252) bolo zaznamenaných u osôb vo veku 30 – 39 rokov.

Spôsoby vykonania samovráždy

Muži (390) i ženy (41) najčastejšie vykonávajú samovraždu obesením. Ženy volili viackrát aj skok z výšky (21). Samovražedné pokusy boli u mužov najčastejšie vykonané poškodením ostrým predmetom (153), u žien otravou a priotrávením antiepileptikami, sedatívami, hypnotikami, antiparkinsonikami a psychotropnými liekmi nezatriedenými inde (205).

Bratislava na čele samovražedných pokusov

Podľa trvalého bydliska najviac samovrážd evidujú v Banskobystrickom kraji (110), najmenej v Trnavskom kraji (61). Počet samovražedných pokusov bol najvyšší v Bratislavskom kraji (210). Najmenej pokusov o samovraždu bolo evidovaných v Nitrianskom kraji (45). Ako spresňuje Peter Bubla, v prepočte na počet obyvateľov kraja je Bratislavský kraj s počtom 34,1 samovražedných pokusov na 100-tis. obyvateľov a následne Trnavský kraj s počtom 32,3 pokusov na 100-tis. obyvateľov vysoko nad slovenským priemerom s počtom 18 pokusov na 100-tis. obyvateľov.

Čierny deň je najmä pondelok

Najviac samovrážd bolo v uplynulom roku hlásených v marci (63), najviac samovražedných pokusov v apríli (98).

Vďaka podrobne spracovaným údajom možno sledovať aj dni v týždni a dokonca aj hodiny, počas ktorých dochádza najčastejšie k samovráždám a samovražedným pokusom. Najviac samovrážd (132) bolo zaznamenaných medzi 22:00 až 7:00 hodinou. Najviac samovražedných pokusov (196) bolo evidovaných medzi 13:00 až 18:00 hodinou. „Čiernymi dňami“ s najväčším počtom samovrážd aj samovražedných pokusov boli pondelky a utorky.

NCZI spracúva údaje o samovráždách a samovražedných pokusoch na základe Hlásení príčin a okolností úmyselného sebaškodnenia, ktoré predkladajú vybrané zdravotnícke zariadenia. Údaje o samovražedných pokusoch má NCZI k dispozícii za osoby, ktoré sa pokúsili o samovraždu a bola im poskytnutá psychiatrická zdravotná starostlivosť v psychiatrických zariadeniach. Samovraždy sú hlásené z príslušných pracovísk súdneho lekárstva.

Pripravila Zuzana Voštenáková

Čo ešte prezradili štatistiky Národného centra zdravotníckych informácií

Určenie psychiatrickej diagnózy

- Psychiatrická diagnóza bola zistená v 72 % prípadov samovražedných pokusov.
- Z psychiatrických ochorení je u mužov i žien najčastejšie diagnostikovaná reakcia na ťažký stres a adaptačné poruchy (28 % muži; 29 % ženy).
- Zvlášť u mužov nasledujú poruchy psychiky a správania zapríčinené užitím alkoholu (24 % muži; 10 % ženy), u žien majú vyššie zastúpenie depresívne epizódy (13 %).

Samovražedné pokusy a práca

- Z hľadiska pracovného stavu tvorili samovražedné pokusy nezamestnaných 38 %, pričom podiel je výraznejší u mužov 47 %, u žien je to 27 %.
- Pravidelne zamestnaných bolo 22 % pacientov, treťou najpočetnejšou skupinou boli invalidní dôchodcovia (14 %).
- Viac ako 3/4 pokusov bolo u osôb so základným ukončeným, stredným vzdelaním bez maturity a stredným vzdelaním s maturitou.
- Ako motív činu boli v 39 % pokusov zistené konflikty a rodinné problémy, s vyšším zastúpením u žien (48 %).
- Nasledujú iné vnútorné konflikty a problémy (32 % u mužov, 22 % u žien). Existenčné problémy boli dôvodom pokusu o samovraždu 16 % mužov a 9 % žien.

Najčastejšie spôsoby vykonania samovráždy za rok 2013 (úmyselné samopoškodenie):

- obesením, zaškrtením a zadusením (431 prípadov)
- skokom z výšky (59),
- výstrelom z ručnej zbrane (36),
- skočením alebo ľahnutím pred pohybujúci sa predmet (28),
- ostrým predmetom (17),
- výstrel z guľovnice, brokovnice a dlhej strelnej zbrane (11),
- výstrelom z inej a bližšie neurčenej strelnej zbrane (10),
- otravou a priotrávením inými a bližšie neurčenými chemickými a škodlivými látkami (7),
- otravou a priotrávením antiepileptikami, sedatívami, hypnotikami, antiparkinsonikami a psychotropnými liekmi nezatriedenými inde (7).

Zdroj: Národné centrum zdravotníckych informácií (Samovraždy a samovražedné pokusy v SR)

pola
ŠTEFAN POLÁČEK

NAJVÄČŠÍ VEĽKOOBCHOD SMÚTOČNÝCH POTRIEB, POMNÍKOV A GRANITU

RÚČKY • KRÍŽE • ČALÚNENIA • OZDOBY NA TRUHLY
OBLEČENIE PRE PRACOVNÍKOV POHREBNEJ SLUŽBY
POMNÍKY • URNY • GRANIT • MRAMOR • SOCHY

Štefan Poláček POLA
Bardejovská 66, Prešov - Ľubotice
pola@pola.sk | sklad@pola.sk
www.pola.sk
www.pomniky.com

OBJEDNÁVKY
Sklad: 0905 604 020
Kancelária: 0517 582 035

OD JÚNA 2015 V NOVÝCH VÝROBNO-SKLADOVÝCH PRIESTOROCH
NA TABLÁCH 2, PREŠOV

Pracovisko založené na 55 ročných skúsenostiach

Súčasnú Súdnolekárske a patologickoanatomické pracovisko (SL a PA) ÚDZS v Banskej Bystrici, ktoré sídli vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici patrí medzi najväčšie pracoviská s vykonaným počtom pitev na Slovensku a okrem iného sa môže pyšiť tretím najväčším toxikologickým pracoviskom. O súdnom lekárstve v banskobystrickom kraji sme sa rozprávali s primárom SL a PA pracoviska v Banskej Bystrici MUDr. Bc. Borisom Ťažkým.

Súdne lekárstvo v Banskej Bystrici má 55 ročnú históriu. Aká bola cesta k súčasnému pracovisku?

Tradičia súdneho lekárstva v Banskej Bystrici siaha do 50 rokov 20. storočia. Mladý lekár MUDr. Ivan Blaho, ktorý po promócií na Lekárskej fakulte Univerzity Komenského (LF UK) v Bratislave v roku 1951 nastúpil na miesto asistenta na Ústav patologickej anatomie LF UK k prof. MUDr. Františkovi Kleinovi, u ktorého sa naučil základy práce v patológii, dostal úlohu zorganizovať patologickoanatomické služby v Banskej Bystrici. Dňa 1. októbra 1958 bola otvorená prosekúra za neuveriteľných priestorových a pracovných podmienok – prízemný „garážový“ domček s hlinenou podlahou a dreveným pitevným stolom. V roku 1960 vzniká oficiálne Oddelenie súdneho lekárstva (Krajského ústavu národného zdravia (KÚNZ) v Banskej Bystrici). Podmienky zo začiatku neboli ideálne. Prosekúra sa presťahovala do pôvodne cirkevnej budovy – „kaplnky“ (v súčasnosti v budove sídli Stredoslovenský ústav srdcovo-cievnych chorôb), kde sa nachádzala pitevná časť a časť bioptická. V maličkých pitevných bol jediný kamenný stôl s pripojením na vodu a odpad, manipulačný priestor, chladiaci box a malá miestnosť pre sanitára. MUDr. Ivan Blaho dostal poverenie zriadiť a viesť Oddelenie súdneho lekárstva KÚNZ v Banskej Bystrici. Laboratóriá a pracovne pracoviska boli na začiatku existencie súdnolekárskeho pracoviska umiestnené v Spáthovej vile (dnešná budova VŠZP). V stiesnených pomeroch sa začala rozvíjať toxikológia pod vedením PhMr. Eleny Stodolovej a začali sa vykonávať vyšetrenia stanovenia alkoholu pod vedením Ing. Jarmily Debnárovej. V roku 1979 nastúpila na úsek toxikológie RNDr. Viera Kadlecová.

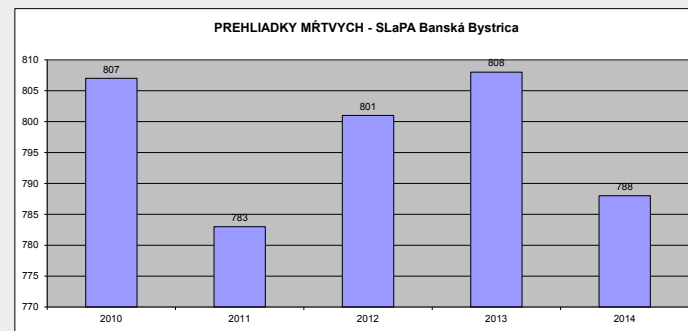
Situácia sa zrejme zlepšila v 70-tich rokoch, keď sa rozbehla výstavba Krajského ústavu národného zdravia.

Áno, prelom nastal po nasťahovaní sa do nových priestorov oddelenia, kde bola samostatná pitevňa určená len pre súdne lekárstvo s kompletným pitevným traktom, vrátane RTG laboratória s príslušenstvom, laboratórií pre jednotlivé

oddelenia (toxikologické, alkoholické, laboratórium plynovej chromatografie, histologické, serohematologické, imunohistochemické), pracovne lekárov a vysokoškolákov, študovňa, sociálna miestnosť a šatne s kompletným hygienickým vybavením. Ústav súdneho lekárstva a patológie bol prvým pracoviskom, ktoré sa v roku 1979 nasťahovalo do novej nemocnice. Oddelenie súdneho lekárstva sídlilo v novom bloku, ktorý bol architektonicky koncipovaný tak, že spĺňal všetky moderné požiadavky na vybavenie pracovísk, kde sa vykonáva nekropsia, teda pitvy. Prichádzali noví lekári a pracovisko sa postupne začalo rozširovať. Na nové pracovisko nastúpili noví zamestnanci úseku toxikológie: Ing. Marta Somorová, RNDr. Vlasta Kulhányová, Ing. Dana Gažová. Na oddelení ďalej pracovali PhMr. Jelena Zacharová, Ing. Zuzana Pekařová a PhMr. Daniela Lanczová. Po roku 1989 sa nemocnica mení z Krajského ústavu národného zdravia na Nemocnicu F. D. Roosevelta a neskôr na Fakultnú nemocnicu F. D. Roosevelta Banská Bystrica.

Významnou zmenou pre súdne lekárstvo v Banskej Bystrici je aj vykonávanie toxikológie.

Na serohematologickom oddelení sa robili paternity, teda spory o otcovstvo, ktoré sa vykonávali na základe krvných skupín. Od 1. januára 2005 je zriaďovateľom súdnolekárskeho pracoviska v Banskej Bystrici Úrad pre dohľad nad zdravotnou starostlivosťou (ÚDZS). Súdnolekárske

a patologickoanatomické pracovisko úradu vzniklo spojením Oddelenia súdneho lekárstva FNsP F. D. Roosevelta a nekropickej časti Oddelenia patológie FNsP F. D. Roosevelta. Naše pracovisko v roku 2010 oslávilo 50 rokov súdneho lekárstva v Banskej Bystrici. Pri tejto príležitosti sme boli organizátorom Banskobystrických súdnolekárskeho dní v Mýte pod Ďumbierom. Od 1. februára 2014 má pracovisko pôsobnosť na území celého Banskobystrického samosprávneho kraja.

Pod úspech súdnolekárskeho pracoviska v Banskej Bystrici sa podpísal aj ľudský potenciál. Ktorí odborníci boli kľúčoví pri zakladaní a rozvoji pracoviska?

Okrem zakladateľa pracoviska MUDr. Ivana Blaha musím spomenúť významného slovenského patológa Guida Horku, ktorý začal pracovať v Banskej Bystrici v roku 1962 a vytvoril tzv. bioptickú stanicu. Dr. Horka odišiel v roku 1968 do Švajčiarska. V roku 1970 prebral už oddelenie patológie vynikajúci bioptický diagnostik MUDr. Juraj Fukal.

V ďalšom období na Súdnolekárske pracovisko Banská Bystrica prišli lekári MUDr. Karol Dókuš, MUDr. Tivadar Tuhársky, MUDr. Ján Urda. Po presťahovaní sa do novopostavenej nemocnice na jeseň 1979, v roku 1980 nastúpil MUDr. Juraj Kucbel a neskôr MUDr. Pavel Jablonský. Na oddelení v priebehu času pracovali lekári: MUDr. Iveta Čížová, MUDr. Silvia Formanek, MUDr. Ľubomír Straka, MUDr. Ján Hudec, MUDr. Michal Kováč, MUDr. Petra Perdíková, MUDr. Peter Olšiak. K 31. decembru 2014 odišla do dôchodku MUDr. Ružena Porubská.

V súčasnosti na súdnolekárske pracovisko pracujú lekári: MUDr. Bc. Boris Ťažký, MUDr. Jan Kuřátko, MUDr. Tivadar Tuhársky, MUDr. Zuzana Kondačová, MUDr. Barbora Šturdíková a MUDr. Ivana Komáreková, PhD. Zároveň na úseku toxikológie pracujú RNDr. Viera Kadlecová a Ing. Dana Gažová. Funkciu primárov Súdnolekárskeho pracoviska v Banskej Bystrici vykonávali: MUDr. Ivan Blaho (1960 – 1987), MUDr. Pavel Jablonský 1987 – 2002, MUDr. Karol Dókuš (2002 – 2005), MUDr. Tivadar Tuhársky (2005 – 2007). Ja som na oddelenie patológie v nemocnici F. D. Roosevelta nastúpil v roku 1996, nakoľko v tom

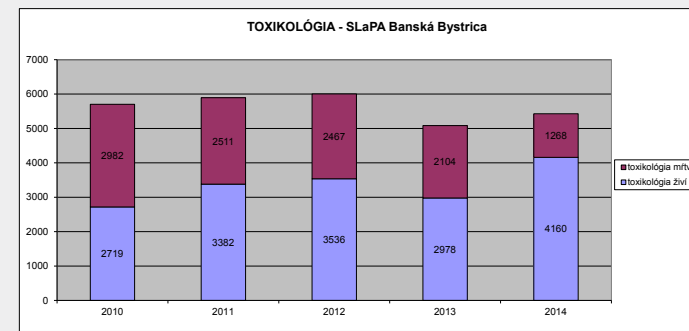

Primár SL a PA pracoviska v Banskej Bystrici MUDr. Bc. Boris Ťažký

časе bolo pred atestáciou zo súdneho lekárstva nevyhnutné spraviť atestáciu z patológie. Primárom som od prvého apríla 2008. Funkciu vrchných laborantiek vykonávali: Anna Snopková, Helena Kapavíková, Jaroslava Nitková, Viera Mikušová a Bc. Ivana Budinská (doteraz). Som rád, že patríme medzi silné pracovisko, ktoré je založené na dobrých základoch.

Jednou z hlavných úloh, ktoré SL a PA vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici vykonáva, sú prehliadky zomrelých. Koľko takýchto prehliadok robíte ročne?

Prehliadky zomrelých zabezpečujeme fyzicky a taktiež prostredníctvom metodickej organizácie formou školení a konzílií. Vykonávame ich v prvom rade v prípade zomrelých vo FN F. D. Roosevelta, Detskej fakultnej nemocnici v Banskej Bystrici, ale aj v teréne pri úmrtiach mimo ústavu

MUDr. Ivana Komáreková

MUDr. Barbora Šturdíková

zdravotníckych zariadeniach. Keďže sa naša práca nedá plánovať, ťažko sa hovorí o trendoch, v zásade je to okolo 800 prehliadok ročne. Do terénu chodíme vtedy, keď nás volajú orgány činné v trestnom konaní. Taktiež poskytujeme konzultácie rady všeobecným lekárom, alebo lekárom pre deti a dorast, ktorí majú poverenie od ÚDZS. Navyše, tieto prehliadky metodicky usmerňujeme tak, že vykonávame školenia pre nových vedúcich lekárov, respektíve preškolenia pre už existujúcich lekárov, ktorí majú povolenie, ale nastala zmena v predpise. ÚDZS na základe takéhoto školenia, respektíve preškolenia vydá lekárovi povolenie. Uvedené úlohy nám vyplývajú z platnej legislatívy.

Ďalšou kľúčovou úlohou sú fyzické pitvy. Dá sa hovoriť o trendoch, čo sa týka vývoju počtu realizovaných autopsií?

V rokoch 2000 – 2013 sme na pracovisku robili v priemere 800 pitiev ročne. V roku 2014 nám počet stúpol na 1 163, keďže sme začali pitvať zomrelých z celého Banskobystrického samosprávneho kraja. Tu by som chcel podotknúť, že je veľmi dôležité pitvu správne indikovať, aby mala nejaký efekt a prínos.

Keď hovoríte, že robíte pitvy a prehliadky zosnulých z celého banskobystrického kraja. Má tento kraj nejaké špecifiká z pohľadu úmrtnosti?

V prvom rade treba povedať, že samotná Banská Bystrica je z hľadiska medicíny určitým centrom, kde sa stretávajú vysokošpecializované pracoviská, ako sú Transplantačné centrum,

SLaPA pracovisko v Banskej Bystrici disponuje modernou technikou

Traumatologické centrum, Detská fakultná nemocnica, Stredoslovenský ústav srdcovocievnych chorôb, ale aj špecializované kliniky a oddelenia neurochirurgie, onkológie, hematológie a pod. a tým pádom sa v Banskej Bystrici centralizujú všetky chorobné a úrazové stavy z pomerne veľkej spádovej oblasti, ktoré sú komplikované. Vysoká špecializovanosť ústavných zdravotníckych zariadení podmieňuje aj určitú náročnosť pitiev takýchto zložitejších diagnostických prípadov. V južnejších okresoch banskobystrického kraja registrujeme vyšší výskyt infekčných ochorení, čo súvisí so sociálnym statusom občanov tohto kraja.

SL a PA vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici je tretie najväčšie toxikologické pracovisko na Slovensku po Bratislave a Košiciach. Aké úkony vykonávate?

Z mnohých faktorov, ktoré sa podieľajú na poškodení zdravia, sú aj chemické faktory. Na našom pracovisku zabezpečujeme toxikologické vyšetrenia, ktoré sa zameriavajú na identifikáciu omamných a psychotropných látok a toxikologicky významných liečiv. Samostatnou časťou je súdnolekárska alkoholológia. Tieto vyšetrenia sa vykonávajú z biologického materiálu odobratého zo živých osôb, ale aj z mŕtvych. Podotkol by som význam aj metódič, ktoré používame pre bežnú populáciu, a to nielen čo sa týka drog, ale aj omamných a psychotropných látok. V roku 2012 počas „metanolovej kauzy“ sme vykonávali vyšetrenia, pri ktorých bolo podozrenie na výskyt metanolu. V prípade podozrenia na otravu hubami vykonávajú naše toxikologičky aj mykologické vyšetrenia.

Skeletizovaná medvedia laba

V rámci súdnolekárskej antropológie posudzujete aj ľudské pozostatky. Aké sú špecifiká súdnolekárskej antropológie od klasickej pitvy?

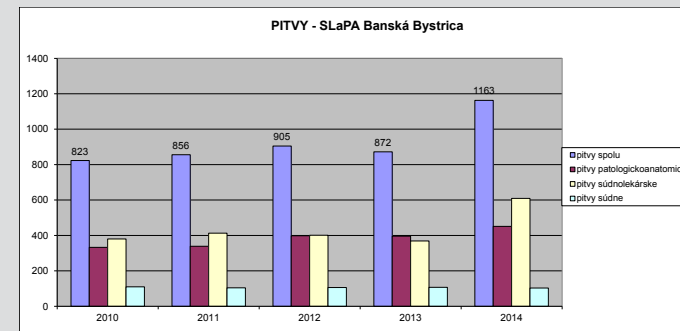
V prvom rade je v teréne potrebné zistiť, či ide vôbec o ľudské pozostatky. Pokiaľ ma napríklad volajú do Čierneho Balogu, že sa našla kostra ľudskej ruky, pokojne to môže byť skeletizovaná medvedia laba. V druhom rade musíme určiť, či ide o ľudské pozostatky jedného alebo viacerých ľudských jedincov. Ďalej zisťujeme vek tých nájdených kostí. Často sa v prípadoch stavebnej činnosti stretávame s kostrovými nálezmi, ale stáva sa, že sa nájdu kosti aj pri vyrovnávaní pozemku či rekonštrukcii domu.

Aké najstaršie kostrové ostatky ste posudzovali?

Bolo to bývalé pohrebisko z konca 19. storočia v Banskej Bystrici pri rekonštrukcii chodníka. Pokiaľ má súdny lekár lebku a dlhé kosti, panvové kosti, tak sa vie vyjadriť k veku a pohlaviu zomrelého a vie stanoviť výšku zomrelého. Spomínam si na jedného nezvestného z oblasti Horného Tisovníka, kde sme z kostrových pozostatkov prepočítali jeho výšku na 161,7 centimetrov a on mal 162 v skutočnosti, takže odhady súdneho lekára sú niekedy naozaj veľmi presné.

Pamätáte si na nejaký prípad zo súdnolekárskej antropológie, ktorý bol pre vás nezvyčajný?

Obyčajne chodíme vždy ku kostrovým nálezom do terénu. Každý prípad je svojím spôsobom jedinečný a aj pri tom istom spôsobe smrti sú okolnosti iné, rovnako aj každý človek je iný. Ku každému prípadu idem s pokorou. Môžete mať

akékoľvek skúsenosti, každý prípad je jedinečný a individuálny aj samotnom rozsahu. Niekde musíte prejsť pol hory, aby ste našli viaceré časti kostry. Je dôležité určiť, či ide o ľudské pozostatky staršie ako tridsať rokov. Približne každé dva roky posudzujeme ľudské pozostatky vojakov ešte z druhej svetovej vojny. V týchto prípadoch zohrávajú pomerne vysokú rolu práve predmety, ktoré sa našli pri pozostatkoch. Dôležité je aj zistiť príslušnosť k armáde.

Samozrejme, že každé súdnolekárske pracovisko vykonáva väčšinu činností, ale každé sa na niečo špecializuje. V čom je SL a PA vo Fakultnej nemocnici s poliklinikou F. D. Roosevelta v Banskej Bystrici iné ako ostatné?

Naše pracovisko je v zásade podobné pracovisku v Košiciach, kde sa rovnako vykonáva súdne lekárstvo, patologická anatomia, toxikológia a taktiež toxikológia zo živých. Mám pocit, že počtom pitiev sme asi najväčšie pracovisko na Slovensku.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Tvorba webstránok na kľúč

- ▶ Redakčný systém
- ▶ Audit stránok
- ▶ Intranetové aplikácie
- ▶ Online marketing

www.aglo.sk

Filmová fikcia seriálov CSI a slovenská realita kriminalistických technikov

Práca v ťažších podmienkach, ale so zanietením

Keď hociktorému slovenskému kriminalistickému technikovi spomeniete americké televízne seriály typu CSI, (skratka anglických slov Crime Scene Investigation, voľne preložitelné ako vyšetrovanie na mieste činu – pozn. aut.), odpoveďou je ich pochybovačný úškrn a rozpačité pokývanie hlavou. Vo všeobecnosti: filmové fikcie v seriáloch CSI sú na hony vzdialené od reality, výsledky práce kriminalistických technikov často nie sú nikde na svete také okamžité, ako vo filmoch, ale pravda je aj to, že v technickom, materiálno- vybavení naši technici ešte dosť výrazne zaostávajú za možnosťami ich kolegov trebárs v štátoch západnej Európy.

Na Slovensku pôsobí okolo tristo kriminalistických technikov s osvedčením, teda s potrebnou kvalifikáciou. Tvoria súčasť kriminálnej polície okresných a krajských riaditeľstiev PZ, pričom nemajú časť ich kapacity odčerpávajú aj práce pre tzv. ministerské a prezidiálne útvary, ako je napríklad NAKA (Národná kriminálna agentúra).

O dôležitosti a náročnosti práce technikov na mieste trestného činu azda netreba pochybovať, v kriminalistickom tíme sú pri „neodkladných a neopakovateľných úkonoch“

Kriminalistický technik fotograficky dokumentuje všetko až po maličkosti.

nezastupiteľní, každá chyba či opomenutie môže mať pre vyšetrovanie fatálny následok v podobe nezisteného páchatela. Zástupca riaditeľa odboru pátrania a kriminalisticko-technických činností úradu kriminálnej polície Prezídia PZ mjr. JUDr. Daniel Čechvala preto zdôrazňuje, že praktická skúsenosť je v práci technikov najdôležitejšia. „Dobrym profesionálom sa stáva technik až po rokoch praxe,“ potvrdzuje aj jeho kolega z odboru kpt. Mgr. Ján Bolješik, ktorý robil kriminalistického technika „vo výkone“ 20 rokov.

Modelová situácia

Prácu kriminalistických technikov na mieste činu upravuje celý rad zákonov a interných noriem. Použijeme modelový príklad: Turista zatelefonoje na číslo 158 a oznámi, že našiel v lese nehybné, už studené telo muža, ktorý má zakrvavenú hlavu. Čo sa deje ďalej?

Policačné operačné stredisko spravidla vyšle na miesto činu najbližšiu hliadku PZ, aby nález overila a miesto zabezpečila pred cudzími osobami. Ak je už na prvý pohľad jasné, že muž si takéto zranenie asi nemohol spôsobiť sám, do terénu štartuje kompletný policajný výjazdový tím, ktorému velí vyšetrovateľ, ďalej príslušník kriminálnej polície, teda „detektív“ a kriminalistický technik. Operačné stredisko udalosť oznámi aj zdravotníkom, ktorí vyšlú lekára s oprávnením na obhliadku nebohého tela alebo priamo súdneho lekára.

V danej chvíli členovia tímu nemôžu vedieť nič bližšie, nevedia teda s istotou, aká je príčina smrti (či ide o prirodzené úmrtie, trebárs infarkt a rana na hlavu vznikla len pádom nevládneho tela po strate vedomia, alebo sa muž pri chôdzi pošmykol a spôsobil si smrteľné zranenie hlavy sám, alebo ide o zabitie či vraždu). Každý prípad musíme spočiatku vnímať ako vraždu, zdôrazňujú technici. Aj vtedy, keď na prvý pohľad ide trebárs o samovraždu, postup polície je taký istý.

Polícia teda zabezpečí miesto činu a rozhodujúce slovo má obhliadajúci lekár. Jeho postup takisto presne upravuje zákon a interné predpisy. Keďže je na podobné prípady preškolený, pri svojej práci si dáva pozor, aby neznehodnotil existujúce stopy alebo svojou prácou nevyrobil falošné stopy. Postup

priebežne konzultuje s vyšetrovateľom i s kriminalistickým technikom. Jeho hlavnou úlohou je oficiálne potvrdiť úmrtie a predbežne zistiť príčinu smrti, usiluje sa však minimálne manipulovať s telom, zachovať pritom potrebnú úctu a pietu voči telu nebohého. Preto sa spravidla telo na mieste nálezu ani nevzlyieka, ale zaistia sa veci, ktoré mal nebohý pri sebe a ak nemá doklady, zaistuje sa všetko, čo môže pomôcť zistiť totožnosť mŕtveho, približuje mjr. Čechvala.

Technik zabezpečí stopy na odevu nebohého, napríklad vstrel po guľke alebo inú otvorenú ranu prekryje, aby nedošlo k následnej kontaminácii, ruky sa vložia do papierových vreciek. Po ukončení obhliadky mŕtveho tela lekár vystaví potrebné doklady. Po súhlase vyšetrovateľa alebo povereného policajta sa nebohý opatrne zabalí do patologického vaku. Major Čechvala v tejto súvislosti pripomenul, že boli v minulosti aj prípady, keď telo obete násilného trestného činu pracovníci istej pohrebnej služby vložili do už predtým použitého vaku, v ktorom boli stopy krvi a tým znehodnotili množstvo stôp. To sa nesmie stať, prízvukuje. Spravidla majú policajti vaky so sebou, ale stalo sa... Preto aj zamestnancov pohrebnej služby pred dopravou do určeného ústavu súdneho lekárstva policajti vždy poučia o opatrnej manipulácii, aby sa s telom nebohého čo najmenej hýbalo, lebo určiť priamo na mieste nálezú skutočnú príčinu smrti často nebýva jednoduché. Tzv. súdna pitva je preto nevyhnutná, pomáha objasniť mnohé otázky. Výsledok pitvy, teda presné určenie príčiny smrti, zároveň predurčuje ďalší postup policajných zložiek aj z hľadiska príslušných kompetencií.

Tímová práca

Vtedy sa už naplno rozbehnú práce na mieste činu, v krátkom časovom rozpätí je ich neúrekom. Pokiaľ je bez pochyb overená totožnosť nebohého, je prioritnou povinnosťou polície, zdôrazňujú vedúci pracovníci, čo najcitlivejšie oboznámiť s tragickou udalosťou najbližšiu rodinu. Boli prípady, keď policajti v zápale práce, v úsilí čo najskôr dolapit páchatela prednostne nesplnili túto povinnosť a je dvojnásobná tragédia, ak sa blízky príbuzný dozvie o smrti milovanej osoby trebárs z médií...

Povinností, najmä v prvých hodinách od oznámenia skutku, nie je málo. Podľa okolností vyšetrovateľ rozhodne, či na mieste činu môže byť napríklad užitočný služobný pes so psovodom, balistik, biológ alebo iný odborník na jednotlivé forenzné disciplíny – napríklad entomológ na analýzu vývojových štádií nekrofágneho hmyzu, ktorá neraz veľa vypovie o čase úmrtia v prípade „staršej“ mŕtvolky. Ak nie je známa totožnosť nebohého, do práce sa pustia aj privolaní pátrači, úlohy dostanú operatívne zložky, napríklad aj pri vyhľadávaní a vypočúvaní svedkov.

Kriminalistický technik fotograficky dokumentuje všetko, čo sa na mieste činu deje, pri závažnejších prípadoch aj nepretržitým videozáznamom, urobí si plán postupu, miesto činu sa riadne vyznačí, zameria a technik začne so zabezpečovaním všetkých druhov stôp, pričom sa riadi stanoveným postupom v internom predpise, pokynmi vyšetrovateľa, mnohokrát však aj vlastnou intuíciou, nadobudnutou praxou, keďže neraz je rozhodujúca zdanlivo nepodstatná maličkosť.

Dlhé hodiny...

Precíznosť a dôkladnosť, to sú rozhodujúce požiadavky na prácu technika, zdôraznil nám aj kriminalistický technik mjr. Jozef Košťial z bratislavského KR PZ, ktorý pracuje „na kraji“, teda na najzávažnejších prípadoch od roku 1994. Prirodzene, ľudia z tejto „branže“ by vedeli hodiny rozprávať o konkrétnych prípadoch, keď trebárs jedna

Na začiatku je telo nebohého, nájdené v kanáli. Čaká sa na prjazd ďalších odborníkov z KEÚ PZ...

zaistená kvapka krvi kdesi z rohu miestnosti dokázala usvedčiť páchatela. „Ľudia z Kriminalisticko-expertízneho ústavu PZ, ktorí nami dodané stopy analyzujú, nám neraz vyčítajú, že im posielame príliš veľa stôp. Nechceme im zbytočne pridávať robotu, ale na mieste činu naozaj nevieme určiť, či tá ktorá stopa patrí páchatelovi alebo len obeti,“ dodáva mjr. Košťial. „Ak je predpoklad, že páchatel si mohol na mieste zapáliť cigaretu, alebo o tom dokonca existuje videozáznam, že podozrivý fajčil a vhodil ohorok do plného popolníka, musím pozbierať všetky ohorky a možno jeden bude niesť stopu DNA páchatela.“

Kriminalistickí technici, s ktorými sme sa rozprávali, zdôrazňovali morálnu povinnosť polície voči obetiam vraždy a ich príbuzným odhaliť a usvedčiť páchatela bez ohľadu na vynaložené úsilie a množstvo času, stráveného na mieste činu či neskôr na pracovisku pri spracúvaní, balení a dokumentovaní stôp. Neraz strávia na mieste činu desiatky hodín, pretože čas je ich najväčším nepriateľom, mnohé stopy sa môžu rýchlo znehodnotiť. Čas vždy hrá v prospech páchatela, hovorí známa kriminalistická skúsenosť. Preto je samozrejme, že najmä v prípade vražd chodí do pitevne „asistovať“ dvom súdnym lekárom aj vyšetrovateľ, kriminalista a technik, ktorý má v pitevni ideálne podmienky na vyhľadanie a zaistenie stôp priamo z tela nebohého. Technici oceňujú, že aj súdni lekári v takých prípadoch dajú všetko ostatné bokom a venujú sa telu obete najbrutálnejšieho trestného činu.

Až potom čaká kriminalistických technikov záverečná fáza – už na svojom pracovisku musia desiatky, niekedy až stovky stôp roztriediť, zadokumentovať, označiť čiarovými kódmi, odborne zabalit, popísať a s nevyhnutnou administratívou odovzdať vyšetrovateľovi.

Zanietenosť

„Práca s telami nebohých je pre kriminalistických technikov často veľmi nepríjemná, ale naši ľudia si uvedomujú jej dôležitosť. Na všeličo sa dá postupom času privyknuť, na čo si ale nikdy neprivyknú, to je práca s teličkami nebohých detí,“ priznáva mjr. Čechvala. Napriek tomu, pridáva mjr. Mgr. Dušan Vitáloš, vedúci oddelenia kriminalisticko-technických činností odboru kriminálnej polície bratislavského KR PZ, naši ľudia nerobia za plat, ale z presvedčenia, lebo vedia, že ich práca je užitočná pre spoločnosť. Veď aj v našom osemčlennom kolektíve technikov má služobne najmladší odslúžený už 18 rokov...“

Prípravil Mgr. Peter Ondera, foto archív autora

Na slovíčko s ...

MUDr. Petrem Popovem, primářem Kliniky adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze nejen o hřbitovech, pohřbívání a profesích s tím spojených, ale i závislosti na alkoholu, možnostech jejího řešení a přecházení.

MUDr. Petr Popov

Obecně se o Tobě ví, že rád chodíš na hřbitovy. Co Tě k tomu přivedlo a co zde hledáš či nacházíš?

Když jsem studoval střední školu, tak jsme bydleli v Praze na Žižkově. A protože jsme měli poměrně malý byt, chodil jsem se učit na maturitu na Olšanský hřbitov. Je to místo, kde člověk našel nejen klid na učení, ale také možnost na chvíli se zastavit a zamyslet se. Zároveň na každém hřbitově jsou pochovány mnohé známé osobnosti, jejichž životy člověk zná a čte o nich (to je můj další koníček – historie). Stejně tak jsou zde zajímavé pomníky a další stavby související s kulturou a vývojem společnosti. Myslím si, že mnoho věcí z běžného života si člověk na hřbitově vzájemně propojí.

Pojďme teď k Tvé profesi.

Tak, já se zabývám léčbou lidí závislých na návykových látkách. Není rozhodující, zda je tou návykovou látkou alkohol nebo tzv. nelegální drogy. Této profesi se věnuji od roku 1988 a téměř po celou dobu zde u Apolináře. S rozvojem medicíny a ostatních souvisejících vědních oborů se vlastně léčba závislosti stala doménou dvou oborů – psychiatrie a adiktologie. Co se týká závislých, tak tam se zase tato nemoc v podstatě žádnému profesnímu oboru nevyhýbá. Víím pouze o dvou profesích, které se nám tu neobjevily; a to je funkce prezidenta republiky a profese kosmonauta. Jsem docela zvědavý, který z nich se tu objeví dříve. Jinak jsme se zde zabývali léčbou všech ostatních; nemusí se vždy jednat o hospitalizaci. Máme samozřejmě i ambulanci léčbu, ale poskytujeme i nezávazné konzultace lidem, kteří se nechťejí přímo léčit, ale zároveň si uvědomují, že jejich užívání návykových látek (zde zpravidla alkoholu) je už problémové.

Existují nějaké profese, kde by se dalo říci, že jsou typické pro riziko vzniku závislosti?

Takhle zjednodušeně se to nedá říci. U nás u Apolináře je to specifické podle charakteru péče, kterou poskytujeme. V podstatě (a to velmi zjednoduší) nevezmeme do léčby každého. Máme stanovená pravidla, která nepřekračujeme – ani my, ani pacienti. Obecně můžeme říci, že jsme vysokoprahových zařízení. Každé zdravotnické zařízení má tato pravidla nastavená jinak. I proto je skladba pacientů v jednotlivých zařízeních odlišná. U nás nepřijmeme do léčby člověka, který přijde opilý, resp. může být přijat na detoxifikační oddělení a pak teprve – střízlivý – pokračovat v odykací léčbě.

Zajímavá je u nás skladba pacientů s ohledem na jejich vzdělání. V menší míře jsou tu lidé, kteří jsou vyučení, převládají lidé s maturitou a vysokoškoláci. Tady je dobré upozornit na jeden z faktorů, který může souviset i se vzděláním. Obecně lze uvést, že se zvyšuje míra rizika vzniku závislosti na alkoholu u lidí, kteří prožívají hodně stresu a nemají volný čas na sebe. Významná je psychohygiene – tedy umět odpočívat a smysluplně trávit volný čas. Špatnou variantou je pasivní forma odpočinku – tedy, že člověk přijde domů, sedne si, naleje si alkohol a nic nedělá (za nic nedělání můžeme považovat samozřejmě i pouhé koukání na televizi). Tedy po celodenním vyčerpání, stresu a únavě nelze „relaxovat“ alkoholem. Takové riziko může souviset i s nepravidelným životním režimem, kterým je např. směnný provoz a služby.

Jak se začne projevovat nadměrné užívání alkoholu? Jak sám poznám, že je něco špatně?

Paradoxní je to, že se to projevuje tak, že se to dlouho neprojevuje nijak. Víím, vypadá to divně, ale tolerance na alkohol se buduje dlouhá léta a poměrně skrytě. V počáteční fázi člověk vůbec nemusí poznat, že je závislý. U nás je zcela běžné, že se alkohol konzumuje při jakékoli příležitosti. To, co by bylo třeba v zahraničí nápadné, tedy situace, kdy se společensky nehodí pít alkohol, tak u nás uniká pozornosti. Něco malého se povede, tak se pije, něco malého se nepovede, tak se pije. Pije se na smutek, na radost – prostě, příležitost se vždy najde.

Patrně to nějak souvisí s tradicí u nás, kdy alkohol je zcela běžnou součástí naší kultury a společnosti. Zpravidla tedy není nápadné, že člověk pije v situacích, kdy by to bylo v jiné kultuře v zahraničí netypické nebo zvláštní. Naopak u nás je zvláštní, pokud se lidé sejdou a alkohol se nepije. Hlavní a pozitivní důvod, že lidé potřebují být spolu (socializace) ovlivňuje potřeba přítomnosti alkoholu. Je tedy poměrně obtížné zachytit začátky závislosti na alkoholu. Mohou se vyznačovat tím, že člověk začne pít často, a pak pravidelně. Ta komponenta pravidelnosti se pak ještě doplňuje o zvyšování množství anebo zvýšenou nárazovost pití velkých dávek alkoholu. Pokud se tohle vše zkombinuje dohromady, ta rizika závislosti se zvyšují.

Jak jsem na tom, když si každý večer dám třeba panáka, nebo trochu vína?

No, pokud to člověk dělá, tak je důležité vysledovat, zda si tu dávku alkoholu nezvyšuje. Jedna sklenička denně po celý život bez zvyšování objemu nemusí být problém. Dispozice člověka pro závislost na alkoholu je rizikem. Pokud tedy např. tři generace jeho předků byli závislí na alkoholu a on sám pije, tak je zde při pravidelném pití i malých dávek poměrně vysoké riziko a takhle by se chovat neměl. Anebo by se takhle určitě neměl chovat člověk, pokud má nějaké zdravotní problémy: např. diabetes, vysoký krevní tlak, onemocnění jater a další. Rizikovou záležitostí je i kombinace léků a alkoholu. Pokud člověk užívá jakékoliv léky, neměl by v době, kdy jsou účinné, pít alkohol. Pokud tyto varianty nepadají v úvahu a je to zdravý a dospělý člověk, tak jeden panáček nebo jedno pivo denně nemusí být problém. Problémem se to může stát, pokud k dosažení stejného účinku je potřeba stále větší množství – tedy pokud člověk začne zvyšovat množství alkoholu. Pokud člověk pije stále stejné množství (přiměřené), objektivně (!) zvládá bez problémů svoji práci, komunikaci v rodině a starost o rodinu bez konfliktů,

v zaměstnání nemá konflikty s lidmi a dělá vše, jako dřív, tak není problém. Tomuto v medicíně říkáme kontrolované užívání a s tím by nemusel být nějaký zásadní problém u nikoho, kdo nepatří do některé z rizikových skupin. Pokud je to však více a jinak – tedy zvyšuju, musí se zamyslet nad tím, proč zvyšuju? Zpravidla proto, aby mi bylo dobře (nebo ještě lépe...). Ze začátku závislosti se samozřejmě tolerance na alkohol zvyšuje.

Člověk by měl rovněž pracovat se zpětnými vazbami od okolí. A samozřejmě každý člověk by měl pracovat na určité zdravé sebekontroly a dodržovat ji. Pokud mu okolí říká: „Hele s Tebou je to nějaký divný, ty pijíš hodně a chováš se jinak“, tak na tom asi něco bude. Závislí lidé mají tendenci takové sdělení bagatelizovat. Buď si skutečnost neuvědomují, a následně ve vyšší fázi závislosti je jim takové sdělení nepříjemné. Je dobré nepropásknout tu zpětnou vazbu, tu šanci, kterou mu druzí dávají.

A jak je to s alkoholem v pohřebnictví?

Já jsem se s tímhle problémem setkal na počátku 80-tých let. To jsem byl v tzv. „nultém“ ročníku na medicíně, a pracoval jako pitevní laborant v patologicko - anatomickém ústavu. Tam jsem se setkal nejenom s tím, že alkohol pili v pracovní době laboranti, ale i někteří pracovníci pohřebních služeb, kteří přivázeli nebo odváželi těla. Rozdíl mezi lidmi z pohřebních služeb byly velké. Někteří si z nich hlídali dekorum, Ti byli zpravidla z malých mimopražských služeb. Pražáci se chovali často neomaleně, hrubě a mnohdy na nich bylo poznat, že jsou pod vlivem alkoholu. Těžko říci, co všechno to ovlivňovalo. Faktorem mohlo být i to, že z těch menších pohřebních služeb (tehdy to byly rovněž komunální služby) jezdili z větší dálky. Možná, že se báli, aby je nechytila policie. Ale, myslím si, že také mohlo hrát roli, že na menších městech by Ti lidé měli ostudu anebo se to tam prostě neslušelo; pro mnohé to byla prostě i profese, kterou dělali rádi a v několikáté generaci. Pohřební služba byla v ale pro mnohé z nich v dřívější době takové poslední útočiště. Když už je jinde do zaměstnání nepřijali, zbývalo ještě tohle. A v Praze byla poměrně velká anonymita, takže zase nějaká velká ostuda nehrozila. Myslím si, že mnozí z nich tuhle práci nedělali proto, že by si ji zvolili, ale jako východisko z nouze.

Obecně je práce v pohřebnictví velmi namáhavá, a to jak fyzicky, tak i psychicky. Jak se s tím srovnat a neskouznout k pití alkoholu?

Podle mě je zásadní nedopustit to, aby se z pití (kvůli něčemu, pití „na něco“) stal zvyk. Jakmile se z toho stane zvyk, je jen krůček k návyku a pak k závislosti. S tím je spojené zvyšování dávek alkoholu, úlety, kterých se člověk dopouští. Myslím si, že je důležité nepoužívat alkohol jako to, čím si člověk řeší problémy – je mi blbě, tak se napiju a bude mi líp. Samozřejmě, pokud jsou to nějaké extrémní situace, když člověka nesnesitelně bolí zuby anebo mu někdo blízký zemře, tak se to dá pochopit. To se ovšem také nestává denně. Pokud se ovšem při každém problému napiju alkoholu s tím, že mi pak bude líp, tak to je špatná cesta. Člověk by neměl pít alkohol třeba z důvodu, aby dobře spal. Protože tím pitím neřeší příčiny špatného spaní. Samozřejmě, alkohol má hypnotický účinek, takže člověk lépe usne, ale časem musí zvyšovat dávku. Pak se třeba dojde napít i v noci. Pokud je alkohol používán jako lék, tak je třeba si uvědomit, že alkohol opravdu lékem není. Nelze to takto zjednodušovat, a to ani v lidové medicíně, i když je tam po celá staletí používán. Pokud je to jednou za rok, tak klidně ano.

Lidé, kteří jdou pracovat do pohřebnictví, by si měli uvědomit, že jejich profese, která je náročná, tohle riziko s sebou nese. A aktivně pracovat na tom, aby k takovému užívání alkoholu neskouznou. Rovněž je dobré si uvědomit a přiznat si, že každý člověk má svoje individuální limity – fyzické i psychické, a musí se umět i naučit říkat ne. Samozřejmě se může stát mimořádná situace – musí i po práci vykopat hrob. V takovém případě

asi určitě neodejde pryč. Ale taková mimořádná situace nemůže být každý den. To prostě nejde, to je pak něco špatně v systému té práce. Pokud člověk pracuje na směny, např. v pohřební službě ve velkém městě, tak musí zase umět využívat dobu volna a nezabývat se prací. To platí ale obecně pro všechny profese. Musím s tím stresem, který nese má profese, počítat. Lidé v tomto oboru jsou denně konfrontováni se smrtí, takže se u některých mohou objevit i existenciální otázky. Když si konečnost lidského života uvědomuji denně, tak si uvědomím, že ani já tu nejsem na věky. Takové uvědomění je samozřejmě důležité, a je to i určitá výhoda proti ostatním lidem. Lidé, kteří se smrti nepřícházejí do styku, o ní ani nepřemýšlí a samozřejmě pak nejsou na ty stresující a komplikované situace připraveni. Následně proto mohou vzniknout ty překrny a mnohdy i situace, kdy jim někdo zemře, a oni ani nevědí, jak by jej měli pohřbít; jaká přání měl ten člověk ohledně své poslední cesty. Samozřejmě je důležité si uvědomit, že dennodenní přítomnost smrti a neštěstí může působit depresivně. Ti lidé nemusejí mít predispozice pro deprese, ale může zde působit situační deprese, která je spojená se stresem, únavou, vyčerpáním, namáhavou fyzickou prací. Přemýšlejí o tom, vidí to, jsou s tím denně konfrontováni. Pláč, zoufalost, beznaděj příbuzných a pozůstalých. A s tím je potřeba nějak pracovat. Když je někdo věřící, ten přístup je u něj zpravidla jiný – víra v posmrtný život, a v to, že smrtí život nekončí. I když ani je to úplně nechrání. Přístup věřících je takový, že vědí, že na vše není dost času. Že je potřeba žít. Nemyslím tím samozřejmě nějaký sebezničující fatalismus, ale je důležité si uvědomit, že, jak se říká: Dnešek je prvním dnem konce Vašeho života. Když řeknu, že budu rád, že dnešní den už bude za mnou, že budu rád, až to bude zítra mnou, tak je důležité si uvědomit, že za mnou budou i další dny mého života. Zvláštní je těšit se na zítra. Málokdo si uvědomuje nebo si nepřipouští, že žádné zítra být nemusí. Čas je hodnota, která je neopakovatelná. Neměl bych se z toho hned hroutit, ale pracovat s tím. Pokud mám rodinu, plánovat si chvilku s rodinou. Nemělo by to být tak, že si každý večer někde zalezl a řekne druhým, aby jej nechali na pokoji. Součástí života není jen práce, ale i další věci – rodina, přátelé, volný čas, práce na sobě, hobby, sport a další.

A jak neutrnout?

Myslím si, že je zde výborné držet se jednoho pravidla. Je jednoduché, ale málokdo jej používá. Zní: „co nechceš, aby druzí dělali tobě, nedělej ty jim.“ Úcta, pieta, důstojnost. Tohle dodržovat i v situacích, kdy je to velmi těžké. Je potřeba si uvědomit, že vždy se jedná s člověkem, a to ať živým či mrtvým. Není to jen tělo, prázdný obal bez hodnoty. Také je vhodné si uvědomit, že každý člověk jednou zemře, a asi by se mi nelíbilo, kdyby někdo s mým tělem takto zacházel. Uvědomovat si, že určité věci lze dělat jinak než ostatní, a to i přes skutečnost, že to třeba stojí více času. Je to věc cti, osobní i profesní. Chovat se k zemřelým s pietou. Je prostě nutné dělat práci pořádně.

A co když mám obavu, že jsem závislý a stydím se za to?

Člověk by se za to neměl stydět. A nemusí se za to stydět. Závislost je nemoc, a třeba za chřipku také není důvod se stydět. Pravda je, že jít za odborníkem na závislosti může být pro někoho nepříjemné. To se dá vyřešit například tím, že schůzku s odborníkem zprostředkuje někdo, komu ten závislý důvěřuje. A na tu schůzku přijdou spolu. Samozřejmě je nutné si dopředu stanovit, co se bude dít. Tedy, že taková schůzka je pouze informativní a ani jedna strana se k ničemu nezavazuje.

Důležité je přijít včas, tedy čím dřív tím lépe. Pomoci může samozřejmě i praktický lékař, psycholog, adiktolog. Rovněž není nutné mít hned hrůzu z toho, že lékař ihned nařídí okamžitou abstinenci. Je možné se dohodnout na omezování pití nebo na léčbě – anebo na úplně něčem jiném.

Mgr. Jaroslav Šejvl, Klinika adiktologie 1. LF UK a VFN v Praze

Pohřebnictví a provoz pohřebišť v České republice. Historie, teorie a praxe.

Tomáš Kotrlý

Pojem pohřebnictví a provoz pohřebišť (anglicky „undertaking and cemetery maintenance“) používané v rámci mezinárodní standardní odvětvové klasifikace všech ekonomických činností jsou součástí většiny evropských zákonů regulujících pohřbívání. Pro spravedlivé soužití mezi lidmi ve státě jsou podstatné předpisy o hřbitovech i pravidla pro pietní a hygienické zacházení s těly zemřelých nebo ochranu mravního cítění pozůstalých. Pohřeb a pohřbení jsou dva těsně spojené právní akty. Řádný církevní pohřeb začíná ve chvíli, kdy nositel svěcení přichází v liturgickém oděvu k rakvi zemřelého a trvá do té doby, dokud se svěcená osoba z oděvu nesvlékne.

Nejdůležitějším okamžikem pohřbu byl již v raném novověku pohřební průvod (pompa funebris) a pohřební řeč (oratio funebris), v katolickém prostředí od 17. století pohřební (missa exequialis) a zádušní (rekviem) mše s kázáním (sermo funebris), jež se postupně stávala hlavním momentem smutečních obřadů (exekvií). Mezi sankce za narušování pohřebního obřadu byly koncem 19. století v českých zemích stanoveny nejen symbolické tresty z oblasti kanonického práva, ale i několik měsíců žaláře podle práva světského.

De lege lata absentují přestupky za porušení podmínek uložených na ochranu veřejného pořádku při konání státních nebo obecních pohřbů a pietních aktů, a v místech, kde se pohřbívá, tj. především na pohřebištích a v areálu krematorií. Právní zajištění ochrany občanských pohřbů doprovázejících pohřbívání lidí a pietních aktů (kladení věnců, vojenské pohřby, u příležitosti holocaustu, oslavách Mezinárodního dne Romů, apod.)

Ilustrační foto, Oheň a led, autor Denis Anfilov, 2014

jako služby ve veřejném zájmu a ochrany zájmu na udržení důstojnosti veřejných a neveřejných pohřebišť a krematorií (včetně areálu Lidice, NKP Pietní území Ležáky a KP Pietní místo Lety) je upraveno zejména v sekundárním objektu trestného činu podle § 358 trestního zákoníku (výtržnictví). Kdo se dopustí veřejně nebo na místě veřejnosti přístupném hrubé neslušnosti nebo výtržnosti zejména tím, že hrubým způsobem ruší přípravu, průběh nebo zakončení obřadu lidí, jejich čest a důstojnost bude potrestán odnětím svobody až na dvě léta. Řádné pohřbení je uložení lidských pozůstatků do hrobu nebo hrobky na veřejném nebo neveřejném pohřebišti (inhumace) nebo jejich zpopelnění v krematoriu (incinerace). Zvyk spalování mrtvých lidských těl byl v moderních dobách v západní Evropě obnoven částečně za tzv. Francouzské revoluce r. 1797 a zesílil jakožto potvrzení racionalismu, materialismu a na odpor proti církvi. Zpopelnění těl mělo ještě na začátku 20. století přívržence především mezi příznivci sekty svobodných zednářů. Oddělit od sebe pohřeb a pohřbení znamená pohřbit bez obřadu nebo slavit smuteční obřad bez pohřbení, které poté musí zajistit obec, na jejímž území k úmrtí došlo nebo byly lidské pozůstatky nalezeny, případně vyloženy z dopravního prostředku, a to na náklady dědiců či státu. Pohřbení mimo provozované pohřebiště nebo mimo krematorium je pohřbem zakázaným.

V právním řádu České republiky není výslovně uvedeno, kdo je oprávněn tělo zemřelého upravit, uložit do rakve, přenést, kdo mu smí vykopat hrob, pochovat ho do něj nebo pohřbit žehem. Oprávnění k podnikání v pohřebnictví při soustavném provozování služeb spojených s pohřbením je upraveno zákonem. Do právních předpisů je pohřebnictví promítnutým právem žít se pohřbíváním lidí, v němž je část společnosti a kultury oddělena od převahy náboženských institucí a symbolů obklopujících smrt. Tento trh nabízející poskytování smutečních služeb během celého roku vykazuje za určitých okolností znaky služby ve veřejném zájmu (Kotrlý, T., Pohřebnictví. Právní zajištění piety a důstojnosti lidských pozůstatků a ostatků, 2013, s. 16). V souhrnu nabízejí uvedené služby živnosti koncesované (provozovatelé pohřební služby, krematoria, balzamace a konzerpace), volné (poradce pro pozůstalé, kosmetik těla zemřelého, řečník, obřadník, hrobník, stavitel hrodek apod.), a veřejnoprávní korporace (obce, registrované církve či náboženské společnosti).

Zákony regulující pohřebnictví a provoz pohřebišť jsou autonomní normativní systémy specifické předmětem své úpravy a imperfektností norem. Teprve s občanským, zdravotním a správním právem v užším smyslu tvoří právní úpravu vztahů vznikajících v důsledku smrti člověka. Zákon o pohřebnictví bývá považován za specifický subsystém správního práva. V širším smyslu ho lze označit za správní právo. Až na výjimku Ženevských úmluv upravujících civilní obranu, pohřbívání vojáků padlých v ozbrojených konfliktech a zajatců zemřelých v zajetí a dvou evropských úprav přeshraniční přepravy těl zemřelých, chybí v pohřebnictví právně závazný mezinárodní prvek. Problematiku anatomicko-patologických odpadů,

zeleného pohřbívání, omezení emisí rtuti z krematorií nevyjímaje, neupravuje žádná směrnice EU. Pro ekologické souvislosti současného pohřebnictví neponechává antropocentrický ráz pohřbívání dostatek prostoru. Na vývoj právní úpravy související s pohřbíváním lidí v České republice měly, kromě právních úprav v rámci evropské západní kultury, významný vliv tři kategorie veřejných úkonů: bohoslužebné, které jsou vnitřní záležitostí církve, normativně sekulární, které jsou vnitřní záležitostí státu, a pietní, vycházející z lidové zbožnosti.

Od konce 18. století se do sekulární úpravy českého hřbitovního a pohřebního práva začala promítat veřejnoprávní rovina, v níž stát vyjadřoval zejména svůj zájem na řádném pohřbívání všech lidských pozůstatků na pohřebištích, a rovina soukromoprávní, ve které lze rozpoznat pietní nebo osobnostní hledisko. Nová Československá republika se zaměřila spíše na řešení problematiky právní úpravy hřbitovů, tzv. hřbitovního práva, nežli pohřebnictví, práva na pohřeb a pohřbívací povinnost, tzv. pohřebního práva, které v té době zůstávalo stále ještě doménou církve a náboženských společností. Pohřbívací povinnost a provozování veřejného pohřebiště přenesl stát postupně na jím uznané veřejnoprávní korporace, tj. obce. Nemůže-li obec zajistit provozování veřejného pohřebiště v územním obvodu své působnosti, je povinna ho zajistit v jiné obci v okolí na základě dohody s provozovatelem příslušného pohřebiště.

V občanském zákoníku bylo zásadním způsobem posíleno právo na tělesnou integritu člověka. Z této oblasti vztahů nelze vyjmout postmortální ochranu lidského těla ještě nenarozeného tj. nascitura, ve vztahu k němuž právo rovněž zakládá právní vztahy. Pozůstalým přitom nemohou být tato jejich práva krátena jen z toho důvodu, že dojde k potratu či se narodí mrtvé dítě. Těmto lidským pozůstatkům musí být zajištěna stejná pieta a důstojnost jako živě narozeným dětem zemřelým bezprostředně po porodu. Členové spolku Tobit začali v České republice tyto lidské pozůstatky pohřbívát na vlastní náklady.

Římské právo

Právní ochrana nepohřbených lidských pozůstatků nebo uložených lidských ostatků na pohřebišti sahá svými kořeny hluboko do archaických právních počátků antického Říma, kdy bylo v zájmu celé společnosti, aby nezůstávaly ležet nepohřbeny (Dig. 11, 7, 43 Papinianus lib. 8 quaestionum). Pro eliminaci zániku naděje na život bylo zakázáno pohřbit ženu, která zemřela těhotná, před vyjmutím jejího dítěte (Dig. 11, 8, 2; Marcellus 28 Dig.).

Obecné právní prameny často uvádí, že hroby s uloženými lidskými ostatky jsou jako posvátná místa věci mimo naše panství „res extra nostrum patrimoniae“ nebo řečí Římanů „res, quarum commercium non est“ či křesťanů „res extra commercium“ tj. věci vyloučené z právního obchodu a tudíž nepřevoditelné právními jednáními inter vivos.

Pokud někdo uložil tělo zemřelého s tím, že má být někdy v budoucnu přesunuto jinam, nebylo místo takového dočasného uložení zasvěceno bohům podsvětí. Podstatným byl úmysl, a pokud se počítalo s dalším přesunem ostatků, nebylo možné ho zasvětit (Dig. 11, 7, 39 Marcianus lib. 3 institutionum; Dig. 11, 7, 40 Paulus lib. 3 quaestionum).

I definitivně pohřbené ostatky ležící na zasvěceném místě mohly být za určitých okolností přesunuty na místo jiné. Obecně sice platil přísný zákaz narušování hrobů, ale v nutných případech, např. při hrozbě zatopení hrobu během povodní, mohl být ostatek po povolení kněží exhumován a v noci přesunut (Dig. 11, 7, 39 Marcianus lib. 3 institutionum; Pauli Sententiae 1, 21, 1).

Hrobem nebo hrobkou se v archaickém římském právu v právním smyslu se všemi z toho plynoucími důsledky stalo pouze

Ilustrační foto, Okno západu, autor Denis Anfilov, 2014

místo, do kterého uložila ostatky oprávněná osoba mající ius inferendi. V klasické době proto nepoživaly ochrany hroby cizinců (sepulchra hostium). Hrobky se od svých počátků používaly k uložení více lidských pozůstatků. V klasickém římském právu se pro určení osoby, na kterou přecházelo po smrti otce rodiny právo pohřbívát v určité hrobce, rozlišovalo mezi hrobkou rodinnou (sepulchrum familiae), kde právo pohřbívát přecházelo pouze na potomky, tzv. agnáty, zřizovatele a hrobkou dědickou (sepulchrum hereditarium), která byla předmětem dědění obecně, a mohl ji tedy používat každý dědic. Ius inferendi k jedné hrobce tak mohl mít větší počet lidí, aniž by k tomu potřebovali souhlas ostatních, kterým toto právo také svěřeno (Marcianus v Dig. 1, 8, 6, 4). S výše uvedenými oprávněními často souviselo také ius sepulchri, tj. oprávnění a povinnost zároveň starat se nejen o vlastní hrob, ale také pečovat o kult Manů zde pohřbených osob, které bylo v rámci dědického řízení převoditelné na potomky (sepulchra familiaria) nebo na jakéhokoli jiného dědice (sepulchra hereditaria). V poklasickém právu tato dvě práva splynula a přestala se rozlišovat (Dig. 11, 8, 4 Ulpianus lib. secundo responsorium).

Pohřbení bylo možné na vlastní půdě zemřelého nebo pohřbivšího, anebo na cizí půdě s povolením jejího vlastníka. Pokud byl pozemek ve spoluvlastnictví více osob, bylo pro pohřbení nezbytné mít souhlas, byť dodatečný, všech spoluvlastníků (Dig. 1, 8, 6, 4 Marcianus lib. tertio institutionum). Původně byl v právní úpravě pohřebnictví klíčovým výraz sepulc/h/rum - hrob či hrobka, ale také pohřebiště a nakonec každé místo, kam již byly uloženy pozůstatky člověka (prameny často používají pojem „tělo a kosti člověka“ – corpus ossave hominis) nebo kde se spálily illatio mortui, protože samotné uložení popela zemřelého po archaické incineraci (spálení těla mimo krematorium) neučinilo z hrobového místa místo posvátné locus religiosae. Posvátný charakter získalo a podléhalo ochraně ze zákona teprve pohřbením alespoň určité nezpůsobilé části nebo kosti z mrtvého těla. Proto přetrvávala praxe odřezávání kostí z mrtvého těla před vlastní incinerací nebo záchrana lebky před spálením přímo na hranici, aby mohly být takto zachráněné lidské části uloženy společně s popelem do hrobu. Při uložení ostatků jednoho člověka na více místech se vycházelo z názoru, že jeden zesnulý může mít pouze jeden pohřeb a jeden hrob, tj. jedno zasvěcené místo, přičemž zasvěceno bylo místo, kde byla pohřbena nejdůležitější část těla - hlava (Dig. 11, 7, 44 Paulus lib. 3 quaestionum).

Navzdory atavistickému, někdy až chorobnému strachu z lidských mrtvol, předčasných pohřbů a pomsty revenantů, nechyběli již od starověku lidé připraveni s různými motivy narušit nedotknutelnost hrobu a klid v něm pohřbených lidských ostatků v kostrových nebo popelnicových hrobech. Motivace pachatelů byla různá: od nízkého chťiče snadného zisku, přes touhu „vyšetřit“ pro sebe malé náklady místa pohřbení, zvýšení hodnoty pozemku, až po touhu spočinout poblíž těla svatého mučedníka nebo získat pro sebe jeho relikvii. S ohledem na tyto jevy nemohlo již tehdy zůstat trestní právo lhostejné. K zajištění bezpečnosti hrobů měl sloužit bohatý katalog trestů. Mezi skutkovou podstatu trestného činu znevážení posvátného místa patřilo neoprávněné stavění, úpravy nebo otevření hrobu (Dig. 47, 12, 3, 6 Ulpianus lib. 25 ad ed. Praetoris), opuštění hrobu vedoucí k jeho chátření (Dig. 47, 12, 7 Marcianus lib. 3 institutionum), krádež materiálu, z něhož je postaven hrob, uložení v něm „cizího těla“ nebo využití hrobových staveb ke světským účelům, např. k bydlení. Podle Zákona XII desek nebylo dovoleno ukládat do hrobu zlato, s výjimkou situace, kdy měl zemřelý na zubech zlaté korunky.

V průběhu času se objevila možnost vzniku civilní odpovědnosti pachatele znevážení místa pohřbení, tzv. violatio sepulchri, což se projevilo v prétorských ediktech. Šlo o žalobu infamující, in bonum et aequum conceptae (soudce při ní přihlížel ke všem okolnostem případu) a byla to actio popularis (mohl jí podat kdokoliv, nikoliv jen ten, kdo měl ius sepulchri k dotčené hrobce).

Myšlenka ústředního všeobecného pohřebiště pro všechny obyvatele města, stejně jako neomezené, neoddělené pohřbívání přátel a nepřátel, příbuzných a cizinců do jednoho hrobového místa, kde by se jejich popel mísil, byla Římanům neznámá a taková praxe byla zákonem trestána velmi tvrdě. Prvním projevem nových trendů se stalo rozhodnutí Hadriána o uložení pokuty těm, kteří proti zákonu pohřbili mrtvé uvnitř městských hradeb. Další fakta trestní represe se objevily za vlády Severů, kteří ve snaze obnovit pořádek ve státě zpřísnili trestní sankce za individuální přestupky a podrobili trestu některé činy do té doby netrestné.

V zákonech shromážděných v kodexech Theodosia a Justiniana pokrývajících období od III. do V. století byl kladen důraz zejména na drancování starých hrobek. Trestný čin sepulchri violati zahrnoval za císařství celou řadu skutkových podstat a rozhodně byl chápán šířeji, než tomu bylo za republiky. Na prvním místě ze skutků řadících se pod tento trestný čin je samozřejmě nutné zmínit „obyčejné“ porušování hrobů bez úmyslu se obohatit. Stačilo tedy pouhé rozbíjení náhrobků, strhávání ozdob atp. - trestným byl tedy zcela po právu také vandalismus. Druhou velkou skupinu pak tvořilo přímo znešvácování hrobů, spočívající ve vykopávání hrobů a vybírání kostí či svlékání mrtvol, přičemž tyto činnosti byly nejčastěji motivovány snahou obohatit se - jednalo se tedy o vykrádání hrobů. Od doby vlády císaře Constantina Velikého pak byl v souvislosti s ochranou křesťanských náhrobků ukládán stále častěji nejvyšší trest.

Pokud pohřebiště souviselo s kostelem nebo jinou stavbou církevního charakteru (například s kaplí, popřípadě s křížem), jednalo se z hlediska archeologie vždy o hřbitov. Tento termín je užíván také v souvislosti s pohřbíváním Židů. Až do přelomu 12. a 13. století bývala někdy pohřebiště označována všechna pohřební místa.

Císařové Gracián, Valentinianus a Theodosius zakazovali pohřbívání v kostelech a zkoušeli také omezit negativní následování, které pro stará pohřebiště přinesly nové formy křesťanské zbožnosti. Předpisy věnované zákazu demolic

Ilustrační foto, Magická tůň autor Denis Anfilov, 2014

pohanských hrobů, a v ještě větším stupni zákazu získávání relikvií a pohřbení mučedníků uvnitř městských hradeb, ale postrádaly větší praktický význam.

V archaickém římském právu nenajdeme zákaz pohřbívání mrtvá nespálená lidská těla v sakrálních stavbách. Tento zákaz implicitně vyplýval z obecného zákazu pohřbívání ve městech obsaženém v X. tabuli Zákona dvanácti desek. Sakrální stavba však mohla být vybudována i mimo město. Římská právní úprava pohřbívání musela řešit ještě jednu zásadní otázku - nebylo důležité jen to, kdo může pohřbít ostatky a na jakém místě tak může nebo dokonce má učinit, ale také to, kdo ponese náklady takovéto činnosti actio funeraria. Naproti tomu otázku, kdo by měl vypravit pohřeb, řeší římské prameny poměrně okrajově. Zpravidla si sám zemřelý někoho k provedení pohřbu vybral - ať už za života, nebo v závěti. Zde mohly nastat dvě odlišné situace - bylo potřeba rozlišovat, zda byla osoba pouze jednostranně vybrána, nebo s ní byla uzavřena příkazní smlouva. Pokud se ani tyto osoby neujaly pohřbu nebo byly nepřítomné, mohl vypravit pohřeb kdokoliv, v neposlední řadě náboženská bratrstva (collegia funeraticia). Ochrana těm, kdo chtějí vypravit pohřeb a jsou k tomu oprávněni, byla poskytována prostřednictvím zakazovacích interdiktů de mortuo inferendo a de sepulchro aedificando (Dig. 11, 8, 1, 4 Ulpianus lib. 68 ad ed). Interdikt de mortuo inferendo se týkal přepravy lidských pozůstatků a přístupu osoby, která pohřeb provádí, na místo pohřbu, a mířil proti tomu, kdo by se tomu pokusil zabránit za použití síly (Dig. 11, 8, 1, pr. Ulpianus lib. 68 ad ed.), neboť se předpokládalo, že nemá být bráněno v pohřbu nikomu, kdo má k tomu právo (ius inferendi).

Příště **Cirkevní právo**

ThLic. Tomáš Kotrlý, Th.D.

Zdedít po svojich zosnulých príbuzných môžete v podstate čokoľvek. Okrem hypotéky či úveru v banke sa môžete ocitnúť aj v situácii, že sa vám po úmrtí zosnulého ozve zdravotná či Sociálna poisťovňa, prípadne exekútor. V tomto seriáli poradíme, ako riešiť tie najčastejšie prípady po úmrtí blízkeho v banke, poisťovniach, alebo na úradoch.

Exekúcia a dlhy po zosnulom

Zomrel vám blízky príbuzný a zistili ste, že naň bola uvalená exekúcia? Poručiteľ však podľa súdnej exekútorke Stanislavy Kolesárovej zo Slovenskej komory exekútorov, nemusel byť len dlžníkom. Práve naopak; mohol byť aj veriteľom, ktorý sa za života domáhal svojich peňazí. „Ak mu ich dlžník napriek právoplatnému a vykonateľnému rozhodnutiu nezaplátil, logicky mohol financie vymáhať práve cestou súdneho exekútora.“ Naopak, môže nastať aj situácia, keď je zosnulý dlžníkom, voči ktorému sa vedie exekučné konanie. V oboch prípadoch je preto dôležité, ako skončí dedičské konanie, najmä ak ide o dohodu dedičov. Aktíva, aj pasíva môžu prejsť na dedičov, predovšetkým podľa dohody dedičov.

O dedičstve sa dá dohodnúť

V prípade aktív, napríklad hnutelného či nehnuteľného majetku, možno predpokladať, že dedičia sa dohodnú, kto z nich sa stane oprávneným a ten potom vstupuje do všetkých práv zosnulého. „Čiže môže komunikovať so súdnym exekútorom, nazeráť do exekučného spisu, ak je dlžník zosnulého majiteľom nehnuteľnosti, môže podať návrh na zriadenie exekučného záložného práva alebo dať súhlas s predajom jeho nehnuteľnosti. Samozrejme v jeho prospech sa odvádzajú vymožené financie,“ spresňuje Stanislava Kolesárová. Ak pohľadávka nebola prejednaná v dedičskom konaní, išlo by o zistenie ďalšieho majetku a bolo by potrebné vykonať dodatočné dedičské konanie. Ak je zosnulý dlžníkom, aj v tomto prípade je dôležitý výsledok dedičského konania, pretože dedičia buď zodpovedajú za dlhy poručiteľa každý pomerne alebo len ten z nich, ktorému to vyplýva z Osvedčenia o dedičstve.

Upovedomte exekútora o úmrtí

Kto by však mal exekútora upovedomiť o úmrtí zosnulého? Ak dedičia z pozostalosti vedia, že poručiteľ za života vymáhal svoje pohľadávky, alebo že bolo voči nemu vedené exekučné konanie, bude podľa Stanislavy Kolesárovej vhodné, ak sa skontaktujú so súdnym exekútorom čím skôr, aby tento nevykonával exekučné úkony nadbytočne a nezvyšovali sa tak náklady celej exekúcie.

„Zároveň treba uviesť, že väčšina súdnych exekútorov komunikuje elektronicky vo veciach poskytnutia súčinnosti s Registrom obyvateľov SR, ktorý každý mesiac posiela súdnym exekútorom oznámenia o všetkých úmrtiach, ktoré Register obyvateľov zaeviduje. Zdalo by sa, že takto sa súdni exekútori dozvedia automaticky o úmrtí účastníka exekučného konania. Nemusí sa tak stať, ak účastník exekučného konania bol napríklad cudzí štátny občan a umrel v zahraničí.“ Malé percento exekútorov, ktoré nekomunikuje elektronicky s Registrom obyvateľov SR, však môže mať určitý časový sklz, kým sa dozvedia o úmrtí účastníka exekučného konania.

Dlhy len do výšky zdedeného majetku

Ak bol poručiteľ dlžníkom, tak pozostalí zodpovedajú za dlhy poručiteľa len do výšky ceny zdedeného majetku. „Ak sú dedičia v situácii, že nevedia, koľko mal poručiteľ dlhov (a nemusia to byť len dlhy v štádiu exekúcie), je vhodné požiadať

notára o vyhlásenie konvokácie (výzva veriteľom), kedy možno veriteľov formou uznesenia vyzvať, aby svoje pohľadávky voči poručiteľovi prihlásili do dedičského konania, inak za ne dedičia nezodpovedajú,“ spresňuje Kolesárová.

V takomto prípade zákon určuje poradie, v ktorom sa prihlásené pohľadávky - do výšky ceny zdedeného majetku - uspokojia. V praxi sa môže tiež stať, že zosnulý nikomu nepovedal o svojich dlhoch či exekúciách a dedičia sa o nich dozvedia až priamo na dedičskom konaní. „Keď dedičia v zákonnej lehote dedičstvo neodmietnu, možno pokračovať len v rozsahu, ako to dovoľuje Občiansky zákonník. Ak bolo dedičstvo predĺžené, dedičia sa môžu dohodnúť, že dedičstvo sa prenechá veriteľom na úhradu dlhov. Ak je voči poručiteľovi vedená exekúcia a poručiteľ zomrel ako nemajetný, možno exekúciu zastaviť z dôvodu nemajetnosti na strane dlžníka. V takom prípade samozrejme poručiteľa neplatia nič,“ tvrdí Stanislava Kolesárová.

Rady pre pozostalých, ak zistili, že zosnulý mal na krku exekúciu

Ak nastane situácia, že pozostalí len pri vybavovaní pozostalosti zistia, že voči poručiteľovi bola vedená exekúcia, je vhodné: - skontaktovať sa so súdnym exekútorom, ktorý je uvedený na ktorejkoľvek nájdenej písomnosti, - dohodnúť s ním prípadné stretnutie, - zaslať mu kópiu Osvedčenia o dedičstve, ak už je doručené.

Zdroj: Slovenská komora exekútorov

Pozor, novinka!

Od 1. júla 2016, budú môcť občania aj pre prípad zistenia, či voči ich predchodcom bolo vedené exekučné konanie overiť tieto skutočnosti v Centrálnom registri exekúcií. Tento register vedie Slovenská komora exekútorov od januára tohto roka. Účinnosť tohto predpisu bola odložená k 1. júlu 2016 z dôvodu, aby v lehote 18 mesiacov súdni exekútori mohli zapísať do registra údaje všetkých neukončených exekučných konaní.

Zuzana Voštenáková

Zásluhný počin členov Klubu policajnej histórie z Lučenca

Spomienka na strážmajstra Michala Bidelnicu v Kalinove

Strážmajster Michal Bidelnica, príslušník „Československého četníctva“ zahynul rukou nepriateľa pri obrane vlasti dňa 22. októbra 1944 v obci Kalinovo.

Dňa 28. októbra 2014 sa v kalinovskom cintoríne zišli desiatky ľudí. Prišli si uctiť pamiatku muža, ktorý bol pri obrane obce Kalinovo zastrelený fašistami.

Spomienka začala odhalením zrekonštruovaného miesta posledného odpočinku a položením venca. Nasledovali príhovory riaditeľa Krajského riaditeľstva Policajného zboru v Banskej Bystrici plk. JUDr. Mariana Slobodníka, policajného duchovného npor. Mgr. Františka Smelého a na záver si policajti Okresného riaditeľstva Policajného zboru v Lučenci uctili hrdinského muža čestnou salvou.

Zásluhy na príprave a zrealizovaní tejto udalosti majú členovia klubu Policajnej histórie z Lučenca. Pri pátraní prišli na to, že pred 70 rokmi v Kalinove fašisti zastrelili strážmajstra Michala Bidelnicu. Na jeho počesť sa rozhodli obnoviť jeho hrob a pripraviť pietnu spomienku, pričom použili aj dobové policajné (četnícke) rovnošaty a zbrane.

Strážmajstra Michala Bidelnicu pochovali z vďaka obyvateľa Kalinova. Za jeho zásluhy ho vtedajšie Povereníctvo vnútra povýšilo in memoriam na vrchného strážmajstra, bol vyznamenaný Radom SNP I. triedy a Československým válečným krížom 1939 in memoriam.

Foto Martina Malá - PS Archa Kalinovo, PZ Lučenec, text Peter Káčerík Lučenec

Medzinárodný transport zosnulých

Na zemeguli stúpa počet ľudí, ktorí cestujú po svete. S týmto fenoménom narastá problém pri medzinárodnej preprave zosnulých zo zahraničia do vlasti. Viceprezident Poľského združenia pohrebničtva a viceprezident Celosvetovej federácie FIAT-IFTA Marek Cichewicz preto svojich kolegov na Prvej medzinárodnej konferencii pohrebničtva vo Višegrádskom priestore upozornil na potrebu zjednotenia legislatívy medzinárodného transportu zosnulých.

Problém medzinárodnej repatriácie ľudských pozostatkov je veľmi široký. Turizmus je nielen sociálny, ale aj ekonomický fenomén 21. storočia. Zatiaľ, čo v roku 1950 po zemeguli cestovalo 25 miliónov ľudí, v roku 2014 sa po svete pohybovala až jedna miliarda ľudí. Zo štatistik svetového turizmu vyplýva, že každý rok narastá počet cestovateľov asi o 5 %. Najväčší počet turistov v roku 2013 boli Európania – viac ako 500 miliónov, nasledovali ľudia z Ázie a Ameriky. Odborníci predpokladajú, že v roku 2023 sa budú po svete pohybovať až dve miliardy ľudí. A preto je potrebné vyriešiť problém medzinárodnej repatriácie ľudských pozostatkov, aby sa eliminovali ťažkosti s nimi súvisiace. „Je potrebné vytvoriť zákon, ktorý bude jednoduchý pre rodiny zosnulých, ale aj pohrebne ústavy. Musíme prijať takú legislatívu, s ktorou sa bude dobre pracovať a ktorá pohrebným službám umožní efektívnu repatriáciu,“ konštatoval vo svojej prednáške viceprezident Poľského združenia pohrebničtva a viceprezident Celosvetovej federácie FIAT-IFTA Marek Cichewicz, ktorý je zároveň riaditeľom spoločnosti Bongo International Funeral Service, ktorá zabezpečuje prevoz zosnulých Poliakov do vlasti.

Nejednotná legislatíva

Problém je v zložitej legislatíve, nakoľko nie všetky štáty akceptujú Berlínsku alebo Strasburskú zmluvu a niektoré krajiny navyše vyžadujú odlišnú dokumentáciu. Napríklad Berlínska zmluva hovorí, že ľudské pozostatky musia byť umiestnené v kovovej rakve s absorbujúcou hmotou v hrúbke 5 centimetrov na spodku. Ľudské pozostatky musia byť ďalej zabalené do plášta, ktorý je naplnený antiseptickou látkou. Táto kovová truhla musí byť zároveň hermeticky uzatvorená a umiestnená do drevenej rakvy pevne uzatvorenej skrutkami a odolnej voči vode. Túto Berlínsku dohodu podpísalo 70 krajín, medzi nimi napríklad aj republika Kongo, Egypt, Turecko, avšak k zmluve stále nepristúpilo Poľsko či Maďarsko.

Štrasburská zmluva je veľmi podobá tej Berlínskej dohode, avšak aj tu je možné nájsť niektoré rozdiely, napríklad pri používaní rakiev. Štrasburská zmluva totiž neurčuje kovovú truhlu, ale hovorí len o 20 mm hrubej rakve, ktorá by mala byť z vnútra vyrobená z pozinkovaného materiálu. Táto legislatíva ďalej spomína dokument o zosnulom, ktorý musia vystaviť príslušné orgány na základe úmrtného listu. Túto legislatívu podpísalo 33 krajín, medzi nimi napríklad Česká republika a Slovensko, naopak Poľsko a Maďarsko k tejto dohode nepristúpilo.

Niektoré odlišnosti pri repatriácii v zahraničí

Medzinárodné združenie pre leteckú dopravu (IATA) povoľuje prepravovanie ľudských pozostatkov iba nákladným lietadlom,

alebo v osobitnom oddelení pre dopravný materiál, pričom rakva musí mať pevné rukoväte. V Tunisku síce truhla nemusí byť vzdychotesná, ale na nej musí byť napísané meno zosnulého vrátane čísla AWB. Miestne zákony ďalej neurčujú hrúbku, filter a ani balzamovanie. Rakvu však nie je možné skladovať s inými tovarmi, pričom je vyžadovaná pečať z červeného vosku, ktorú zabezpečia tuniské orgány. V niektorých krajinách je navyše požadované balzamovanie zosnulého.

Problémy s dokumentáciou

Pohrebne služby podľa Mareka Cichewicza majú najväčšie problémy s dokumentáciou, nakoľko tá je vo väčšine európskych krajín odlišná a nie je vo viacerých jazykoch, ako by to bolo potrebné. Napríklad v Poľsku majú rodiny neskôr často problém zaregistrovať švédsky úmrtný list na miestnej matrike, čo si často vyžaduje komunikáciu s poľským konzulátom vo Švédsku. V niektorých krajinách, ako napríklad v Tunise či Egypte, rakva navyše prechádza aj cez colnice, kde sú očakávané dodatočné dokumenty.

Komplikácie s presunom popola

Nie je výnimkou, že urnu s popolom si rodinní príslušníci jednoducho zoberú do lietadla, a tak ju presunú do vlasti. Vo viacerých krajinách je však problém v prípade repatriácie popola. Príkladom sú niektoré krajiny Nemeckej spolkovej republiky, kde si príbuzní jednoducho nemôžu vyzdvihnúť popol blízkeho zosnulého, nakoľko táto preprava je umožnená len pohrebným ústavom. „Takýto zákaz nie je opodstatnený, nakoľko vieme, že urna s popolom nie je nebezpečná pre ostatných ľudí, pretože ide o sterilný materiál,“ vysvetlil viceprezident Poľského združenia pohrebničtva a viceprezident Celosvetovej federácie FIAT-IFTA Marek Cichewicz. Nezodpovedaná je podľa neho otázka, čo sa stane s urnou potom, keď si ju blízki príbuzní zoberú domov, napríklad do Veľkej Británie či Maďarsku. V Poľsku má objednávatel pohrebu povinnosť uložiť urnu na cintorín.

Nádej v novej legislatíve

Pohrebne služby podľa Mareka Cichewicza vkladajú nádej do novej legislatívy, ktorú pripravuje Európska federácia pohrebných služieb v spolupráci s európskymi inštitúciami v Bruseli. „Bolo by dobré, keby sa vytvoril dokument, ktorý bude vo viacerých jazykoch a na ktorom budú údaje o zosnulom v takom rozsahu, že tento dokument bude užitočný pri spolupráci so zahraničnými orgánmi pri medzinárodnej preprave zosnulých,“ dodal viceprezident Poľského združenia pohrebničtva a viceprezident Celosvetovej federácie FIAT-IFTA Marek Cichewicz.

Marcel Lincényi, foto Pavel Ondera

Cintorín Campo Santo (Sväté Pole)

Reportáž Petra Kicoša

Dnes celosvetovo známy areál Campo dei Miracoli (Pole zázrakov) v Talianskom meste Pisa je zapísaný v kultúrnom dedičstve UNESCO a patrí medzi hlavné turistické atrakcie v južnej časti Talianskeho Toskánska. Na rozsiahlom priestranstve zelených trávnikov obkolesených mestskými hradbami sa nachádza aj najznámejšia atrakcia Talianska – šikmá veža v Pise.

Samotná veža svojou výškou, monumentálnosťou a náklonom úplne zatieniť ďalšie tri nemenej dôležité časti areálu Campo dei Miracoli, a to: Dóm, Bábštérium a cintorín Campo Santo. Cintorín Campo Santo možno doslovne preložiť ako „sväté pole“. Pôdorys stavby je jednoduchý pravidelný obdĺžnik obložený po vonkajšom obvode carrarským bielym mramorom lemovaným 43 uzavretými arkádami. Stavba pôsobí jednoducho, nenápadne, bez možnosti vidieť, čo sa skrýva vo vnútri, aj keď svojím vzhľadom pôsobí monumentálne. To je aj jeden z jej ďalších názvov: Campo Santo Monumental.

Vznik cintorína Campo Santo sa datuje do roku 1278, aj keď pôvodne to mal byť gotický kláštor s názvom Santissima Trinita. Po smrti architekta Giovanni di Simone sa v roku 1284 rozhodlo v priebehu výstavby o zmene jeho účelu na cintorín, ktorý bol dokončený v roku 1464 a nazvali ho Posvätné pole.

Väčšina hrobov je pod arkádami, aj keď určitá časť sa nachádza vo vnútornom nádvorí na centrálnom trávniku. Vnútorný dvor je otvorený, lemovaný komplikovanou gotickou klenbou s veľmi štíhlym stĺporadím. Cintorín má tri kaplnky,

najstaršia je z roku 1360 pomenovaná po učiteľovi miestnej univerzity v meste Pisa s názvom Ammannah. V druhej kaplnke je zaujímavý oltár vyrobený v roku 1518 Giovannim della Robbia. Posledná kaplnka, dokončená v roku 1594, je pomenovaná na počesť arcibiskupa v meste Pisa menom Carlo Antonio Dal Pozzo. V kaplnke sú uložené fragmenty a drobné pozostatky jedenástich Ježišových apoštolov, malý kúsok šiat Panny Márie a trň z trňovej koruny ukrižovaného Ježiša Krista. Tieto fragmenty boli preložené z hlavnej katedrály v roku 2009 a doteraz sa v tejto kaplnke pri určitých príležitostiach slúžia sväté omše.

Cintorín Campo Santo obsahuje obrovskú zbierku anticko-rímskych sarkofágov rozložených vo vnútornom obvode pod priečelím arkád. Pokiaľ nebol objekt dostavaný ako cintorín, sarkofágy boli rozložené po celom obvode susediacej katedrály. Celá podlaha pod priečelím arkád je určená pre hrobky, a tak kráčate po hrobách cirkevných hodnostárov, šľachtických rodín, pápežov až po súčasné významné osobnosti. S typickým talianskym poňatím máte tak možnosť vidieť prierez stáročiami pochovaných osobností na najkrajšom cintoríne sveta.

Od roku 1360 boli pôvodné steny po vnútornom obvode pokryté freskami. Prvý motív bol ukrižovanie od maliara Francesca Traina na juhozápadnej strane. Fresky pokračujú na južnej strane s motívmi Posledný súd, Peklo a Triumf smrti od

Buonamica Bufflamco. Cyklus fresiek pokračuje s príbehmi Starého zákona podľa maliara Benozza Gozzoli na severnej strane, ktorý bol dokončený v 15. storočí. V južnej časti vznikali v rokoch 1377 až 1391 príbehy Pisanských svätých od maliarov Andrea Bonaluti, Antonia Veneziana a Spinella Avetina. V rovnakej dobe vznikali v severnej galérii príbehy podľa knihy Genesis od Pietra di Puccio.

Deň 27. 7. 1944 je zapísaný ako čierny deň cintorína Campo Santo, keď po ničivom nálete spojeneckých vojsk v druhej svetovej vojne bola poškodená veľká časť monumentálneho cintorína. Strecha a sarkofágy ostali zničené požiarom, poškodené ostali rovnako aj všetky fresky. Po druhej svetovej vojne sa začali rozsiahle rekonštrukčné práce na obnovení cintorína do pôvodného stavu, ktoré trvajú dodnes. Fresky na stenách, tak ako historicky vznikali, už nie je možné vidieť v pôvodnej kráse, ale obnovené časti sa opäť vracajú na svoje pôvodné miesto a pomáhajú dokresliť atmosféru najkrajšieho cintorína sveta pod dohľadom odbornej verejnosti.

Ďalších 90 fotografií nájdete na stránke autora www.lauk.sk v kolónke navštívili sme.

Dedičské konanie môže trvať pár mesiacov, ale aj roky. Závisí to od náročnosti konania, počtu pozostalých, ale aj od šikovnosti notára, ktorý ich dedičstvo prerokúva, či od spolupráce s potenciálnymi dedičmi. Ak o dedičstvo nie sú spory, je dedičské konanie plne v kompetencii notára. Keď sa však dedičia potrebujú nechať zastúpiť pri dedičskom konaní, či požadujú právnu radu ohľadom dedičskej dohody, príde vhod dobrá rada advokáta. Oslovili sme obidvoch a zisťovali, aké prípady najčastejšie riešia v praxi a na čo sa oplatí dať si pozor.

„Dedičia sa vedia rozhádať kvôli majetku.“

Advokát Milan Ficek:

„Dedičia sa vedia rozhádať kvôli majetku.“

Právna pomoc pri napadnutí závetu alebo pri vydedení. Toto sú najčastejšie prípady, s ktorými sa v praxi stretáva JUDr. Milan FICEK z advokátskej kancelárie JUDr. Ficek & Ficeková. „Obyčajne vyhľadávajú spoluprácu s advokátom klienti, ktorí presne nevedia, ako to funguje na dedičskom konaní a neveria ostatným dedičom, že ich dedičská dohoda bude spravodlivá. Nie je to vôbec zriedkavé, že dedičia sa rozhádaajú kvôli majetku a potom sa dlhé roky nerozprávajú.“

S akými najčastejšími prípadmi sa stretávate ako advokát v praxi po úmrtí zosnulého?

Naša advokátska kancelária sa najčastejšie stretáva v prípade úmrtia zosnulého (poručiťela) s otázkami týkajúcimi sa vypořádania dedičstva, klienti často požadujú zastupovanie v dedičskom konaní. Nezriedka sa stretávame s tým, že klienti požadujú právnu pomoc pri napadnutí závetu alebo vydedenia, a to najčastejšie z dôvodov jeho neplatnosti. Pokiaľ poručiťel zanechal závet alebo vydedenie (prípadne závet s vydedením), dedič, ktorý by prichádzal do úvahy sa postupom poručiťela cíti dotknutý a považuje vydedenie za nespravodlivé a nezákonné. Nie je nič výnimočné, že súd určí, že vydedenie bolo neplatné.

Kedy sa najčastejšie dedičia rozhodnú pre právnu pomoc v takýchto ťažkých životných situáciách?

Zastupovanie v dedičskom konaní si dedič zvolí vtedy, ak rátajú s tým, že na dedičskom konaní budú napádaný zo strany ostatných dedičov alebo majú obavu, že nedostanú to, na čo by mali nárok podľa zákona. Veľmi často zastupujeme dedičov bez ich prítomnosti. Na dedičské konanie prídu všetci ostatní dedičia a celé to prebehne bez zbytočných hádok alebo napádaní. Vzťahy medzi dedičmi nebyvajú vždy dobré. Ďalší dôvod, prečo si

nás zvolia je, že potrebujú napadnúť závet alebo vydedenie. V týchto prípadoch je potrebné spísať kvalifikovanú žalobu tak, aby na súde uspeli.

Kedy je výhodné riešiť dedičstvo v spolupráci s advokátom a v čom to môže pomôcť pozostalým?

Zastupovanie na dedičskom konaní nie je povinné. Dedič sa môže zastupovať aj sám. Obyčajne vyhľadávajú spoluprácu s advokátom klienti, ktorí presne nevedia, ako to funguje na dedičskom konaní a neveria ostatným dedičom (respektíve druhému dedičovi), že ich dedičská dohoda bude spravodlivá. Niekedy postačí konzultácia u advokáta bez nutnosti zastupovania na dedičskom konaní.

Každá osoba, ktorá sa zúčastní dedičského konania by mala vedieť, na čo má nárok, čo môže požadovať. Nikdy však neodporúčam splnomocniť na zastupovanie v dedičskom konaní niekoho, komu nedôverujete, že bude konať vo váš prospech. Niekedy máme konzultácie o dedičskom práve ešte pred tým, ako dôjde k úmrtiu poručiťela.

Majetok po zosnulom vie často rozhádať celé rodiny na dlhé roky. Máte „recept“ na to, ako tomu predísť?

Nie je to vôbec zriedkavé, že dedičia sa rozhádaajú kvôli majetku a potom sa dlhé roky nerozprávajú, nekontaktujú a ani sa nenavštevujú. O to je to horšie, ak bývajú vedľa seba alebo dokonca v tom istom dome. Recept, ako tomu zabrániť, existuje. Každý dedič by si mal uvedomiť, že to, koľko (aký podiel) mu prípadne v rámci dedičstva určuje zákon, a preto nemá právo požadovať viac. Vzťahy s rodinou sú dôležitejšie ako majetok. Niekedy sa pozostali sporia o majetok, ktorý ani nemá hodnotu. Takto sa pokazia vzťahy, ktoré dovtedy boli v poriadku. Treba si položiť otázku, či to stojí za to.

Prezradte teda, ako s rozumom riešiť takéto spory?

Často sa dedič, ktorý sa celé roky staral o poručiťela cíti ukrivdený, že ostatní dostali rovnaký podiel, ako on/ona. Taký je však zákon. Často vidíme aj opačné situácie, keď syn/dcéra, ktorá sa stará o poručiťela dostane za života od neho nehnuteľnosť darovacou zmluvou. Ostatní dedičia sa cítia „vydedení“. Nejde pritom o klasické vydedenie, s týmto sa nedá takmer nič robiť, ak rodič (poručiťel) vedel, čo robí – nebol pod vplyvom liekov, alebo nemal vážnu psychickú chorobu, prípadne nebol vyvíjaný na poručiťela nátlak, teda by šlo o dôvody, ktoré by zakladali neplatnosť darovacej zmluvy. Vtedy je možné darovaciu zmluvu napadnúť. Je to však vždy potrebné zvážiť.

Aké situácie vás v rámci dedičského konania dokážu prekvapiť?

Niekedy ma prekvapí, že dedičia sa nechajú tak veľmi ľahko zmanipulovať v dedičskom konaní ostatnými dedičmi a to tak, že buď nedostanú nič alebo menší podiel, ako ten, na ktorý by mali nárok. Klienti prídu za advokátmi často ex post (t. j. po tom, ako už všetko prebehlo) a snažia sa „problém“ vyriešiť. Niekedy býva však už mnohokrát neskoro. Ak by navštívili advokáta predtým a postupovali podľa jeho pokynov, ušetrili by 10 – 100-násobne vyššiu sumu, ako keď riešia problém následne. Veľa problémom sa dá vyhnúť, len je potrebné vedieť ako. Asi najhoršie je, keď nevíete, že máte problém.

Je častejšie delenie majetku v dedičstve súdnou cestou alebo dohodou?

Dedičské konanie vždy musí prebehnúť súdnou cestou (u notára). Na dedičskom konaní sa buď dedičia dohodnú a vec skončí súdnou dohodou alebo sa nedohodnú a vec skončí autoritatívnym rozhodnutím notára (súdu). Vždy odporúčam byť na dedičské konanie pripravený, vedieť, na čo mám nárok a ak nastane problém, radšej sa poradiť s odborníkom.

Dedičstvo môže priniesť nielen majetok, ale aj dlhy. Zvyknú v takýchto prípadoch dediči majetok odmietnuť, alebo to skôr riešia inak?

Odmietnuť dedičstvo sa oplatí vtedy, ak dlhy prevyšujú alebo sa rovnajú hodnote dedičstva. Uvediem častú dilemu, s ktorou sa dedičia musia popasovať. Predmetom dedenia je dom alebo byt v hodnote napríklad 60 000 eur, dlhy sú 50 000 eur. Na prvý pohľad si poviete, hodnota dedičstva je vyššia ako dlhy, preto neodmietnem dedičstvo. Čo ak sa však stane, že sa vám starý dom alebo byt nepodarí predat', či už vôbec alebo len veľmi podhodnotene?

„Poručiťelia sa spoliehajú na zákonné dedenie.“

Notár Peter Danczi:

„Poručiťelia sa spoliehajú na zákonné dedenie.“

Dedičské konanie obvykle trvá od dvoch mesiacov do pol roka. Závisí to však od mnohých skutočností. V prvom rade musí matrika zaslať úmrtný list súdu, súd vydá poverenie pre notára a doručí spis notárovi, čo môže trvať aj niekoľko týždňov od úmrtia. „Následne si notár predvolá toho, kto sa postaral o pohreb a spíše s ním zápisnicu o predbežnom šetrení,“ tvrdí to v rozhovore notár Peter Danczi z Notárskeho úradu v Nových Zámkoch.

S akými najčastejšími prípadmi sa stretávate ako notár v praxi po úmrtí zosnulého?

Notári sú poverovaní súdmi na prejednanie dedičstiev, takže takmer celé dedičské konanie prebieha u notára. Preto ako notár riešim úplnú dedičskú agendu a od poverenia súdu komunikujem s dedičmi, vediem ich k dohode a vydávam aj osvedčenie o dedičstve ako konečné rozhodnutie vo veci, respektíve pripravujem podklady k vydaniu súdneho rozhodnutia. V dedičských konaniach sa pre zabezpečenie neustrannosti

Ak by nastúpila exekúcia, exekútor nemusí siahnuť iba na majetok po poručiťelovi, ale aj na príjem dediča alebo jeho súkromný majetok. Dokonca sa môže stať, že po tom, ako prebehne dedičské konanie sa objaví starý dlh, pričom veriteľ si ho bude uplatňovať voči dedičovi. Má na to právo. Dedič ručí za poručiťelove dlhy iba do výšky nadobudnutého dedičstva, nie viac. Je vhodné preto poznať finančnú situáciu poručiťela pred tým, ako sa rozhodnete prijať dedičstvo.

Máte na záver nejakú dobrú radu pre pozostalých, na čo myslieť pri prípadnom dedičstve?

Budte pripravení na dedičské konanie, ak niečomu nerozumiete, alebo si nie ste istí, porada s advokátom nestojí až tak veľa oproti tomu, čo môžete nevedomosťou stratiť. Nikdy sa nenechajte zastrážiť inými dedičmi, čo tiež býva pomerne časté.

Prípravila Zuzana Voštenáková

nedá vybrať notár a notári riešia dedičské veci ako súdni komisári. To v praxi znamená, že súd podľa rozvrhu práce poveruje notárov a následne si notári predvolávajú osoby, ktoré sa postarali o pohreb a na samotné konanie aj dedičov.

Aké zvyčajné možnosti na delenie dedičstva v praxi riešite – ide o úmrtie bez závetu, so závetom, alebo čo je najčastejšie?

Najčastejšie sa poručiťelia spoliehajú na zákonné dedenie. Iba v malom množstve prípadov, predpokladám cca 2 až 5 % všetkých vecí, je spísaný závet alebo listina o vydedení.

Oboznámte pozostalých, ako postupujete pri dedičskom konaní.

Po úmrtí vystaví matričný úrad úmrtný list a zašle ho na súd. Súd pripraví pre notára spis a príslušný sudca vydá pre notára poverenie. Obvykle sa takto pripravené spisy dostávajú k notárovi za jeden až dva mesiace, závisí však od súdu. Pridelenie notára je podľa rozvrhu práce, môže byť časový (tzn. napríklad notár XY dostane dedičské veci po poručiťeloch, ktorí zomreli v 4., 12. a 20. deň v mesiaci), obvodový (niektorý notár má pridelené niektoré obce) alebo kombinovaný.

Prípady sa elektronicky v dedičských veciach neprideldujú. Keď dedičský spis príde k notárovi zo súdu, notár predvolá osobu, ktorá sa postarala o pohreb, čo býva zhruba o mesiac. Táto osoba uvedie dedičov, majetok a dlhy a notár následne podľa uvedeneho začne šetriť napríklad na katastri, v bankách a podobne.

Čo sa deje ďalej v tomto konaní a kedy vyzve dedičov na pojednávanie?

Toto šetrenie môže trvať opäť dva až šesť mesiacov, podľa rýchlosti týchto inštitúcií. Keď má všetky odpovede, pripraví dedičské rozhodnutie a zavolá si dedičov, ak sa dohodnú na prvom pojednávaní, môže vec ukončiť dedičským rozhodnutím (osvedčenie o dedičstve), ak by sa nedohodli, vec sa môže ťahať aj niekoľko rokov. Takže pri hladkom priebehu, rýchlych odpovediach, trvá dedičské konanie obvykle tak šesť mesiacov od úmrtia.

Kde všade si ako notár môžete overiť, aký majetok mal zosnulý a s kým v tomto smere spolupracujete?

Obvykle si notár nechá nahlásiť majetok od príbuzných a následne si získava úradne stanoviská, buď z katastra alebo iných

Pokračovanie na str. 37

Pohreb detí a slobodných, mladých ľudí

z etnografického hľadiska - minulosť a súčasný stav

Katedra etnológie a folkloristiky v Nitre doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.

Kritérium veku v prípade úmrtia človeka je jeden z podstatných aspektov, na základe ktorého evidujeme viaceré odlišnosti v realizácii rôznych obyčají a úkonov. Príspevok prináša sumarizáciu etnografických údajov zo staršieho obdobia a zmeny v tejto problematike smerom k súčasnému stavu.

Pohreb dieťaťa

Zo starších etnografických údajov týkajúcich sa obdobia zhruba do polovice 20. storočia pozorujeme pomerne ľahostajný postoj k smrti dieťaťa, v porovnaní so súčasným stavom. Vyplyval z viacerých, medzi sebou súvisiacich faktorov – nízkeho statusu dieťaťa vo vtedajšej spoločnosti, vysokej detskej úmrtnosti, ale i z predstavy, že duša dieťaťa zosnulého v útlom veku sa stáva anjelom, nie je zatažená hriechom, a teda nič „vážne“ sa vlastne nestalo. Takéto dieťa nebolo pokladané za plnohodnotného člena spoločnosti. Tomu zodpovedala aj jednoduchá hrobová výbava, adekvátne úkony, resp. absencia podstatnej časti rituálov, ktoré boli obvykle vykonávané pri úmrtí dospelých. Zároveň existovali výrazné rozdiely závisiace od dosiahnutého veku dieťaťa (či išlo o nekrstene dieťa, novorodenca, dieťa v útlom veku alebo po prvom svätom prijímaní, po birmovke/konfirmácii).

Ilustračné foto, foto Pavel Ondera

Vtedajšia spoločenská prax predpisovala absenciu smútku za zosnulým dieťaťom, nerealizovalo sa ani modlenie, trúchlenie v takej miere, ako pri dospelom, ani pohrebné hostiny. Dieťaťu nezvonili na veľkých zvonoch, len na malom zvone, alebo úplne absentovalo v prípade nekrsteneho novorodenca, či dieťaťa v prvých mesiacoch života. Pohreb nerealizoval duchovný, ale len babica, alebo žena z rodiny, prípadne kostolník, rector, alebo niektorý z rodinných príbuzných. Pokrstené dieťa niesla a vkladala do hrobu krstná matka (otec), neraz bez účasti rodičov, príbuzných.

V prípade úmrtia dieťaťa predškolského a školského veku ho prichádzali pozrieť jeho rovesníci do domu, kde bolo vystretie neraz na stole a nie na doske, ako pri dospelých. Nosili mu sv. obrázky, kvety, ktoré hádzali do truhly. V hrobovej výbave takéto deti nemávali ani náboženské predmety (ruženec, modlitebnú knižku a pod.), nakoľko ešte nevedeli čítať, modliť sa a pod. Deti spravidla obliekali do bielych košielok, šatočiek, dievčatká s venčekom na hlave zo stálo zelených rastlín.

Rituály v prípade dieťaťa po prvom sv. prijímaní boli oveľa viac prepracované, podobné obradom dospelých jedincov.

Vyššie uvedené rozdiely v úkonoch podľa dosiahnutého veku dieťaťa dnes patria k minulosť, dokonca v prípade detí akéhokoľvek veku využívajú prvky kedysi prítomné len v prípade dospievajúcich, mladých slobodných jedincov. Úmrtia detí sú v súčasnosti správané komplexnými pohrebnými rituálmi. Približujú sa úkonom dospelých – od večerného modlenia, cez trúchlenie, vykonanie riadnych cirkevných obradov, až po hrobovú výbavu, manifestovanie vekovej príslušnosti zosnulého vonkajšími vizuálnymi znakmi, prítomnosťou rovesníckej skupiny dieťaťa, resp. iných detí, širokého príbuzenstva, známych. Vo všeobecnosti je nutné skonštatovať výraznú modernizáciu vo vzťahu ku smrti dieťaťa, ku ktorej dochádzalo v priebehu 20. storočia.

V súčasnosti sa v takomto prípade využíva rozpracovaný rituálny komplex, ktorý má výrazné zastúpenie estetizujúcich prvkov a špecifických úkonov vyplývajúcich z veku zosnulého – osobité ustrojenie rovesníkov (biele oblečenie; taktiež aj v prípade zosnulého), biela truhla a kríž s menom zosnulého, biela kvetinová výzdoba, dekoratívne doplnky v bielej farbe (napr. stuhy).

Nosiči truhly, resp. tí, ktorí sprevádzajú truhlu dieťaťa, majú špeciálne vizuálne doplnky – šerpy, pierka na hrudi, dekorácie zo stálo zelených rastlín. Nesú veľký zelený veniec alebo držia biele stuhy okolo truhly, pred truhlou patrične oblečené dieťa (najčastejšie v bielom) nesie na dekorovanej (bielej) poduške symbolické predmety – venček, pierko, niekde i krstnú košielku, sviecu a i.

Objavujú sa i ďalšie špecifické javy ako úprava hrobovej jamy (vystlatá bielou textíliou, ozdobená kvetmi), hádzanie plyšových hračiek či iných obľúbených predmetov do hrobu (alebo ich vkladanie do truhly), hádzanie lístkov s odkazmi od rovesníkov, dokonca aj rôznych iných predmetov (napr. basketbalovej lopty), vypúšťanie balónov, púšťanie niektorých piesní a pod. Status dieťaťa sa prejavuje aj vo forme náhrobníka, resp. v celkovej úprave hrobu po pohrebe. Frekventovane je použitý opäť biely, prípadne ružový kameň, špecifická výzdoba – anjeli, srdiečka, hračky; charakteristické epitafy, fotografie detí, rôzne dekorácie atď.

Pohreb mladého, slobodného človeka

Takéto úmrtie bolo aj v minulosti pokladané za „neprirodzené“, chápané ako smrť v „nevhodnom“ čase, nakoľko neboli naplnené určité javy, pokladané za neodmysliteľnú súčasť života (sobáš). Realizovali sa úkony, ktoré mali suplovať či symbolicky nahradiť sobáš v rámci pohrebných rituálov, ktorý už dotyčný nestihol počas života. Slúžilo to podľa starších predstáv na uspokojenie duše zosnulého, jej zmierenie sa s predčasnou smrťou.

Pohrebný cyklus v tomto prípade obsahoval prvky svadobnej symboliky: svadobný odev zosnulých ako mladej nevesty alebo ženicha, pierko pre ženicha, parta, veniec pre nevestu; ozdoby zo stálo zelených rastlín, označenie členov rovesníckej skupiny – „družbov“ a „družíc“ pierkami, šerpami, kyticami. V sprievode bol nosený svadobný stromček, zástava, družbovská palica, svadobný koláč. Pred truhlou kráčala symbolická nevesta (v niektorých lokalitách aj dve nevesty – „biela“ a „čierna“), spravidla v ruke držiaca niektoré predmety predstavujúce „zlomený“, prerušený život (zlomená svieca, zlomený kvet), ale i symboly mladosti, slobodného stavu (pierko, venček, jablko alebo citrón na vankúši, podnose), nosenie kytíc kvetov „družicami“.

Mladým ľuďom prichádzali zahrať na pohreb aj miestni ľudoví muzikanti (ako na svadbe). Mnohé aktivity realizovala rovesnícka „družina“ (mládení a dievky), dokonca aj pohrebná hostina mala podobu svadobnej hostiny, resp. aspoň pohostenia pre rovesníkov a i. K religióznym prejavom prezentujúcim status mladého slobodného človeka patrilo v niektorých lokalitách nosenie bielych, cirkevných zástav bielych a svetlých farieb (vyskytuje sa aj v súčasnosti) a obrazu Panny Márie v sprievode dievčat ustrojených ako družice (oba javy typické pre katolícke prostredie).

V neskoršom období takýmto zosnulým začali dávať do truhly aj obrúčky, svadobnú kyticu, čo je jav pretrvávajúci miestami podnes. Nadalej sú pri takýchto pohreboch prítomné niektoré z vyššie uvedených prvkov. Členovia rovesníckej skupiny realizujú značnú časť aktivít – nesú zosnulého, kráčajú okolo truhly, dokonca v niektorých lokalitách kopú aj hrob zosnulému, ako

Ilustračné foto, foto Pavel Ondera

prejav poslednej úcty, dekorujú vnútro hrobu. Partnerka zosnulého kráča pred truhlou oblečená v bielych šatách ako nevesta. Dokonca sme zaznamenali aj hádzanie svadobných šiat do hrobu, resp. závoja, ako zástupného znaku statusu nevesty, ak zomrel mládenec v čase príprav svadby. Rovesníci prinášajú spoločný kvetinový dar za „svoju“ skupinu, nesú pred truhlou na poduške symbolické predmety, ktoré podobne ako v minulosti, aj dnes vkladajú do hrobu. Zúčastňujú sa na pohrebných hostinách.

Dodnes sa v niektorých vidieckych lokalitách deti a mládež pri takejto príležitosti obliekajú do slávnostných krojov s patričnými vizuálnymi znakmi a statusovými symbolmi.

Niektoré z vyššie uvádzaných úkonov prenikli aj do pohrebov detí, dokonca sa stretávame aj s prípadmi ich realizácie aj pri zosnulých, ktorí uzavreli manželský zväzok. Dôvod tohto konania spočíva v tom, že dané spoločenstvo ich pokladá za „mladých“ (napr. 30 – 40 roční), danú smrť vníma ako úmrtie v „nevhodnom“ čase, čo chcú patrične zvýrazniť a deklarovať určitými vizuálnymi prvkami a špeciálnymi úkonmi.

Prípravila doc. PhDr. Margita Jágerová, PhD.

„Poručníci sa spoliehajú na zákonné dedenie.“

dokončenie zo strany 35

evidencií (napríklad dopravné prostriedky, zbrane a podobne) alebo od podnikateľov (banky, poisťovne atď).

Čo býva pre pozostalých najťažšie pri delení dedičstva a na čo narážajú v praxi? Bývajú často spory o výšku dedičstva, alebo ako čo rozdeliť?

Spory obvykle nie sú, iba niektoré prípady sú sporné. Najväčší problém tvorí dedenie poľnohospodárskej pôdy, keďže sa zakazuje rozdeliť poľnohospodársku pôdu tak, aby vznikla parcela o výmere menšej ako 2 000 metrov štvorcových, respektíve spoluvlastnícky podiel v takejto výmere, pri lese je hraničná výmera 5 000 metrov štvorcových.

Takže ak sa dedičia nedohodnú, tak to spôsobuje problémy a súd musí autoritatívne rozhodovať ohľadne toho, kto dostane tú ktorú poľnohospodársku pôdu. V ostatných prípadoch sporu môže súd tiež požiadať znalcov o posudky resp. autoritatívne potvrdiť dedičstvo podľa zákonných podielov a podobne.

Čo v prípade, ak rodina neskôr objaví, že zosnulý mal životnú poisťku, tajný účet v banke alebo si platil druhý

dôchodkový pilier? Riešite to vy ako notár, alebo oni musia osloviť aktívne dané inštitúcie?

Obvykle je potrebné v prípade novoobjaveného majetku otvoriť konanie na súde o novoobjavenom majetku. Po otvorení sa opäť vec prideli notárovi a ten tento novoobjavený majetok prejedná. Pri poisťkách a druhom pilieri vo väčšine prípadov stačí, keď sa uvedie oprávnená osoba a následne sa tejto osobe peniaze z takýchto poisťok alebo sporení vyplatia aj bez dedičského konania.

Chystajú sa v ďalších mesiacoch či rokoch nejaké novinky v dedičstvách?

V súčasnosti prebiehajú novelizačné práce na dedičskom procese a aj na hmotnom práve. V cezhraničných dedičstvách začne od augusta 2015 platiť nariadenie EÚ ohľadne dedičského práva, kde asi najväčšou zmenou bude zmena súdu pri prejednávaní dedičstva. Doteraz sa nehnuteľnosti prejednávali v tom štáte, kde sa nachádzali. Po novom sa bude celé dedičstvo prejednávať v štáte, kde mal poručník obvyklý pobyt, ibaže by si zvolil svoj domáci štát.

Prípravila Zuzana Voštenáková

Netradičné pietne miesto

Vo Vydrowskej doline pri Čiernom Balogu je Symbolický lesnícky cintorín

Nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Žiaľ, toto príslovie sa v mnohých prípadoch potvrdzuje nielen pri turistike či hubárčení, ale aj pri pracovných úrazoch lesníkov. Štátny podnik LESY Slovenskej republiky preto zriadil Symbolický lesnícky cintorín v Lesníckom skanzene vo Vydrowskej doline pri Čiernom Balogu, ktorý otvorili 28. októbra 2004. O Symbolickom lesníckom cintoríne sme sa rozprávali s generálnym riaditeľom LESY Slovenskej republiky, štátny podnik Ing. Ctiborom Határom.

Nešťastie nechodí po horách, ale po ľuďoch. Žiaľ, toto príslovie sa v mnohých prípadoch potvrdzuje nielen pri turistike či hubárčení, ale aj pri pracovných úrazoch lesníkov. Štátny podnik LESY Slovenskej republiky zriadil Symbolický lesnícky cintorín v Lesníckom skanzene vo Vydrowskej doline pri Čiernom Balogu, ktorý otvorili 28. októbra 2004. O Symbolickom lesníckom cintoríne sme sa rozprávali s generálnym riaditeľom LESY Slovenskej republiky, štátny podnik Ing. Ctiborom Határom.

- Aké okolnosti viedli vedenie LESY Slovenskej republiky, štátny podnik vybudovať Symbolický lesnícky cintorín?
Lesníctvo a hlavne ťažba a manipulácia dreva patrí k jedným z najnebezpečnejších povolání na svete, no napriek prísny bezpečnostným predpisom sa smutná kronika pracovných úrazov, nevyvímajúc ani tie najťažšie, každoročne dopĺňa o nové mená. Na Slovensku bolo v lesníctve od roku 1976 zaznamenaných už viac ako 320 smrteľných pracovných úrazov. Práve táto skutočnosť viedla LESY Slovenskej republiky, štátny podnik k rozhodnutiu vybudovať Symbolický lesnícky cintorín.

- Lesnícky cintorín je súčasťou Lesníckeho skanzenu vo Vydrowskej doline pri Čiernom Balogu. V čom je toto pietne miesto odlišné od klasického cintorína?
Hovoríme o Symbolickom lesníckom cintoríne a treba upozorniť na to, že toto miesto nie je skutočným miestom, kde by boli uložené pozostatky obetí prác v lesníctve. Je miestom pietnej úcty obetiam tragédii spojených s vykonávaním lesníckej profesie, bez ohľadu na čas a miesto, kde sa odohrali.

- Komu môže byť daná úcta na tomto pietnom mieste? Ide iba o obeť z povolania, alebo to je každý, kto zomrel v lese?
Symbolický lesnícky cintorín nesie na vstupnom paneli podtitul „...na pamiatku, všetkých, ktorí prišli o život v službe slovenským lesom.“ A tomu zodpovedá aj zoznam mien, ktoré

sú vyryté na pamätných tabuľkách. Ide o spomienku na lesníkov, ktorí svoj život položili pri práci v lese. V súčasnosti je ich 324 a z roka na rok sa objavujú nové i historické záznamy.

- Ako prebieha dopĺňanie pietnych tabuliek na tomto pietnom mieste? Sprevádza samotné osadenie aj nejaký obrad, rituál?
Pozostalí obetí prác v lese nás každoročne kontaktujú a dodatočne nahlasujú mená svojich príbuzných, ktorí položili život v lese a pre les. Každý rok je možné tieto mená nahlásiť do 15. septembra, aby bol čas na vyhotovenie tabuliek nesúcich meno obeť s dátumom narodenia a úmrtia. Tabuľky sú na drevené palisády umiestnené deň pred konaním slávnostného Pietneho aktu, ktorý je tento rok naplánovaný na 29. 10. 2015.

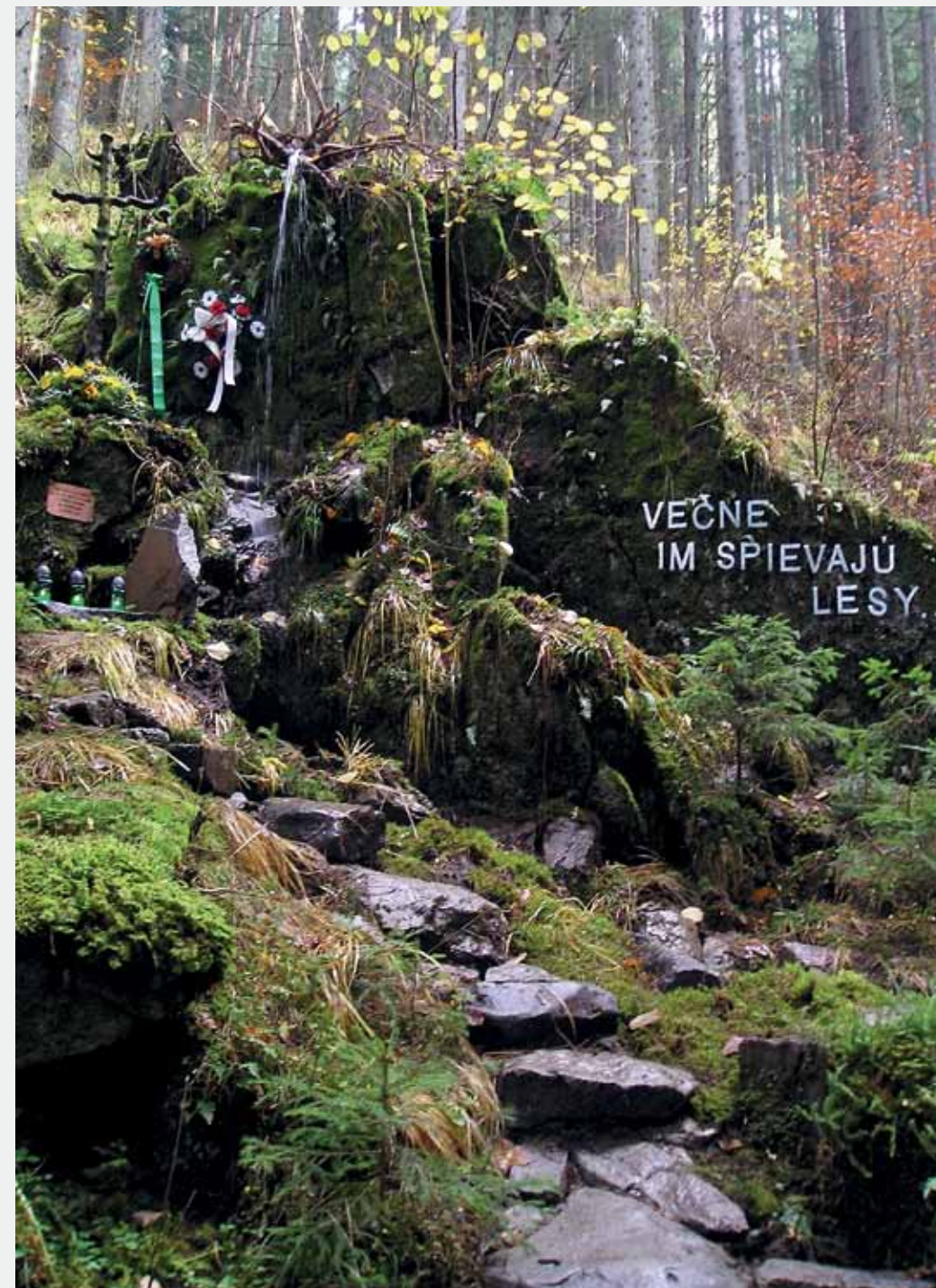
- Symbolický lesnícky cintorín už existuje desať rokov. Aké sú ohlasy verejnosti na toto miesto?
Návštevníci Lesníckeho skanzenu sú často veľmi príjemne prekvapení scenériou a atmosférou, ktoré im Symbolický lesnícky cintorín prináša svojou jednoduchosťou a priestorom, v ktorom je umiestnený. Bol vybudovaný v prítmi lesného interiéru na brehu s prírodným vodopádom, na ktorom je umiestnený unikátny kovový kríž z XIX. storočia v tvare kmeňa stromu. Kríž bol sem premiestnený z lesníckeho cintorína na Čiernom Váhu. Bralo nesie nápis „Večne im spievajú lesy...“ Drevené časti cintorína boli zhotovené z červeného smreka, chodník je vykladaný prostým andezitom. Súčasťou cintorína je aj drevená palisáda, na ktorú každoročne pribúdajú mená obetí tejto krásnej ale veľmi nebezpečnej profesie. Vo vstupnej časti sa nachádza zvonica, ktorej bronzový zvon bol odliaty rukami majstra Viliama Nemkyho.

- Sú aj iné pietne miesta lesníkov na Slovensku? Respektíve, uvažujete vybudovať ďalší lesnícky cintorín?
Jedným zo známejších je Lesnícky cintorín v osade Čierny Váh, ktorý je označený ako jedno z významných lesníckych

miest. Na skalnom výbežku nad osadou stojí kaplnka, neďaleko nej zvonica obklopená náhrobkami pochádzajúcimi až zo začiatku 19. storočia. Pôvodne bola kaplnka drevená a postavil ju v roku 1803 hrádocký komorský úrad a zasvätili ju Sv. Trojici. Z rovnakého roku pochádza aj drevená klasicistická zvonica. Zdobí ju šindľová helmica na vrchole s medenou makovicou a dvojitém kovovým krížom. V jej blízkosti boli pochovaní lesní zamestnanci hrádockého komorského panstva a ich rodinní príslušníci. Na hrobch sú umiestnené ozdobné liatinové kríže, dva z nich v originálnom tvare stromov a mramorové náhrobky. Najstarší hrob je datovaný z roku 1812. Na cintoríne sú pochovaní jednoduchí ľudia, ktorých život bol zviazaný s lesom i významné postavy slovenského lesníctva z dávnej i nedávnej minulosti. Symbolický lesnícky cintorín vo Vydrowskej doline je jedinečným miestom, jeho pozícia v rámci Slovenska a jeho umiestnenie v Lesníckom skanzene ešte viac podporujú túto výnimočnosť a nemyslím si, že by bolo potrebné budovať ďalšie takéto pietne miesto.

- Koľko smrteľných pracovných úrazov sa stalo v slovenských lesoch?
Takouto štatistikou podnik nedisponuje, nakoľko LESY Slovenskej republiky obhospodarujú len 45 % lesov Slovenska a evidujeme iba smrteľné úrazy, pri ktorých zahynuli naši kmeňoví zamestnanci a v poslednom období aj naši externí dodávatelia prác. Od roku 2000 do súčasnosti evidujeme 14 úmrtí našich kmeňových zamestnancov, 43 u živnostníkov a cudzích dodávateľov a 15 smrteľných úrazov pri samovýrobe. Na symbolickom lesníckom cintoríne sú umiestnené mená lesníkov, ktorí zomreli pri práci v lesoch na Slovenku, či už v štátnych alebo neštátnych.

Registrujú LESY Slovenskej republiky aj ostatné smrteľné prípady? Ak áno, koľko ich bolo? O aké prípady smrti v lese ide najčastejšie?
Štátny podnik LESY Slovenskej republiky vedie evidenciu iba o smrteľných úrazoch vyplývajúcich z pracovnej náplne našich zamestnancov. Keďže les je „živý organizmus“, každé úmrtie pri vykonávaní lesníckej profesie je niečím výnimočné. Pri práci v lese neumierajú len „nováčikovia“, táto profesia často pripraví o život skúseného a rokmi skúšaného lesníka. Práca v horskom lesnatom teréne je fyzicky a psychicky náročná. V mnohých prípadoch pripraví o život lesníka súhra nešťastných okolností,

či už je to konár, ktorý sa odtrhne z koruny píleného alebo susedného stromu, alebo samovoľné zosuvy pripravených kmeňov na svahu a iné.

- Na záver, môžete dať našim čitateľom dobré rady, ako sa správať v lese, aby nedošlo k úrazu, alebo nebudaj k nešťastnému úmrtiu?
O tom by sa dalo toho napísať naozaj veľa. Naši zamestnanci sú pre výkon svojho povolania odborne vyškolení aj v oblasti bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a sú povinní tieto pravidlá rešpektovať, podľa nich postupovať a používať predpísané pracovné pomôcky. Čo sa týka návštevníkov lesa, mali by sa vopred informovať, či na danom území v hospodárskych lesoch neprebiehajú nejaké výchovné alebo ťažbové zásahy, prípadne či sa nekonajú poľovačky a v rámci ochrany vlastného zdravia sa týmto oblastiam vyhýbať.

Rozprával sa Marcel Lincényi, foto Lesy Slovenskej republiky

Z policajného archívu...

Utýraná

Podľa skutočných udalostí napísal Mgr. Peter Ondera

Uplakaná, vystresovaná Prešovčanka Anna Kútiková prišla na obvodné oddelenie polície koncom októbra 1998 v podvečerných hodinách. Táto ani nie tridsaťročná subtilná žena službukonajúcemu dôstojníkovi povedala, že chce podať trestné oznámenie na svojho manžela. Týra ju, bije, znásilňuje...

Nie sú to práve veci, pri ktorých policajti jasajú od radosti - je ich totiž priveľa a v situáciách „tvrdenie proti tvrdeniu“ by sa pravdy často nedopátral ani hrdina Mc Bainových detektívok z 87. revíru. Predsa ju však trpezlivo vypočuli. Jej podanie bolo natoľko detailné a šokujúce, že zabudli na zvyčajnú rutinu a pustili sa do práce s plnou vážnosťou.

Kútiková, rodená Vaneková sa vydala za Borisa pred šiestimi rokmi z čistej lásky. Jej rodičia neboli nadšení, nechápali, čo na ňom ich dcéra videla. S rodičmi bývať nechceli, nuž išli na podnikovú ubytovňu. Po roku sa im narodila dcéra, Boris však prišiel o zamestnanie, ostal na podpore, z ubytovne sa museli odsťahovať k jeho rodičom. Nebolo to dobré. Začal viac piť, svoju mužskú nadvládu prejavoval čoraz častejšie fyzicky. Borisovi rodičia sa tvárili, že nič nevidia. Naopak, ak bola čo len chvíľu preč, už ju upodozrievali, že mu je neverná, nestará sa o dcéru. Nech si vrah s ňou muž robí poriadky. Koľko je takých manželstiev na Slovensku?

V roku 1998 to už podľa Kútikovej nebol život, ale peklo. Ušla k matke raz, potom viackrát. Vždy ju napokon prehovoril, aby sa kvôli dcére vrátila. Boris znenávidel jej rodičov, vôbec sa nasmeli stretávať. Vanekovci to tiež zle znášali, už videli, že ich zať je obyčajný tyran a chorobný žiarlivec. Zistili, že ju mláti, boli ochotní postarať sa o dcéru i vnučku, no Kútiková si vždy zahryzla do jazyka a po pár dňoch trucuovania sklopila hlavu, vrátila sa k svokrovcovi a trpela ďalej. Rodičov prakticky nevidela, naposledy na Vianoce 1997. V máji to však už nevydržala. Zopárkrát ju surovo zmlátil a potom znásilnil. Niekedy sa s ňou chcel milovať pred dcérou a keď odmietla, lietali facky. Vždy, keď bol opitý. Bránila sa, nepomohlo.

V jeden májový deň to vyvrcholilo. Boris besnel, vrah bola dlho preč. Vyzliekol ju donaha a zmlátil koženým bičom. Na chrbte sa jej urobili páľčivé rany. Nasypan jej do nich soľ, potom ju „okúpil“ - strčil pod studenú vodu. Keď vyčerpaná a ubolená ležala na posteli, usiloval sa ju znásilniť, strkal jej do pošvy rukoväť toho bičika, potom ju zmlátil násadou od metly a vzápätí aj znásilnil. To už bolo priveľa. K lekárovi sa bála ísť, k rodičom v takom stave nemohla, utiekla teda k jednej kamarátke. Tá ju ošetrila. Schovávala sa dva týždne. „O tom ste vedeli aj vy, viem, že ma muž dal hľadať,“ tvrdila policajtom.

To už policajtom naozaj niečo hovorilo. Áno, spomenuli si, veď to dievča bolo v pátraní! Boris Kútik bol kedysi v máji na polícii oznámiť, že mu zmizla žena a nechala doma dcéru. Nuž ju

hľadali, ale ako, keď ani jej rodičia ani nikto z rodiny netušil, kde by sa mohla zdržiavať? Marka Vaneková bola však presvedčená, že ten zlosyn ich Aničku zabil a volakde zakopal, od neho vystane všetko... Keď však viacerí potvrdili, že utiekla už viackrát, usúdili, že je to rodinná záležitosť. Čo už tam narobíš? Potom Kútik oznámil, že už si ženu našiel a všetko je v poriadku. Volala im aj jej matka Vaneková, tá tvrdila, že sa niečo muselo stať, nech sa idú presvedčiť...

Nedala im pokoja. Naveľa išli ku Kútikovcom overiť si totožnosť tej hľadanej a vrah nájdenej ženy. „Do dvora prišli dvaja policajti aj s mojou matkou, ale muž ich nechcel pustiť dovnútra. Vystřčil ma z okna, držal mi na chrbte nŕž tak aby to oni nevideli a musela som povedať, že môžu ísť preč, že je všetko v poriadku. Nebolo,“ vzlykla. „Boris ma po dvoch týždňoch u tej kamarátky Milky našiel. Netušila, kto ide, otvorila a on strčil nohu do dverí. Musela som ísť s ním. Už po ceste ma mlátil. Doma ma vyzliekol donaha a nožom mi orezal všetky vlasy, že takto sa už kurviť nemôžem, lebo sa budem hanbiť vyjsť na ulicu. Večer ma takú zmlátenú znásilnil...“

Desivé, až neveriteľné rozprávanie psychicky zničenej ženy pokračovalo. O tom, ako jej pred svokrovcami založil reťaz na krk, škrtil ju ňou a vyhrážal sa, že ju takto na posmech všetkým uviaže na balkón ako kravu, že ju podreže a hodí do žumpy... Musela sľúbiť, že sa so svojou matkou už v živote nestretne. Permanentné bitky... už nevládze, tak prišla.

To, čo hovorila, pôsobilo dôveryhodne. Neradi, ale v otázkach išli do detailov, vypytovali sa na tie znásilnenia. S odstupom mesiacov ich totiž dokazovať nie je jednoduché... Prečo neprišla skôr? Bála sa, ale už nevydrží...

Poslali ju k všeobecnému lekárovi i ku gynekológovi, aby ju doktori dôkladne vyšetrili a začali s preverovaním jej oznámenia. Vypočuli jej rodičov, kamarátku, u ktorej v máji dva týždne bývala, kolegyn z práce i jej nadriadenú, učiteľku z materskej škôlky, kde vodila dcéru... skrátka, čo sa dalo. Väčšina svedectiev potvrdila celkovú hodnovernosť toho, čo im Kútiková rozprávala. Ako chodila s monoklamami a modrinami na nohách i rukách do práce, ako sa im ponosovala na muža - tyrana. Veľa vedela jej matka, ale aj hodnovernejší svedkovia - zo zamestnania, zo škôlky, pretože ani malá si všetko nenechala pre seba a tetám učiteľkám neraz spomenula, že tato mamu bije... Naopak, nikto si nevšimol, že by bola chodila opitá alebo sa túlala po nociach...

Samozrejme, predviedli aj Borisa Kútika. Nuž a ten sa im pre zmenu vyžaloval na manželku. Vrah je to cundra, ktorá by sa len fintila, túla sa, nestará o dcéru, pije a podvádza ho... Nuž áno, pripustil, v posledných rokoch ho dosť jeduje, tak sa stane, že jej zopár priloží. Áno, raz aj bičikom. Ale inak... aké znásilnenia?

Veď my sa vždy milujeme po vzájomnej dohode. Nevie nič ani o tom, že jej bičik strkal do pošvy. Čo je pako? Áno, tie vlasy jej ostrihal, pretože si ich, cundra jedna, prefarbila. Tak som jej ich ostrihal. „Nožom?“ „Nie, normálne nožnicami.“ A to sa ani nebránila? „Nuž bránila, ale keď nechcela dostať ešte viac...“ „Že ste ju vyzliekli dohola a násilne strčili pod ľadovú sprchu...“ „Keď som ju našiel u tej jej ku... kamarátky, tak bola špinavá ako sviňa. Co som s ňou mal robiť? Strčil som ju do vane, ostrihal aj okúpil...“

Tridsaťročný manžel a otec Boris Kútik o žiadnom inom násilí nechcel ani počuť. Rezolútne poprel akékoľvek znásilnenia, nič nevedel o vyhrážkach vraždením, o solení krvavých rán, o hádzaní do žumpy, ba nikdy nepočul ani o kravskej refázi. Za všetko môžu svokrovci, tí sa furt starali do ich života, štvili manželku proti nemu. Tú bosorku bolo treba... Žena si skrátka všetko vymýšľa, však sa mu neraz vyhrážala, že ho aj tak dostane do basy, to môžu všetci potvrdiť...

Mala pravdu. Po zrelej úvahe vyšetrovateľ navrhol väzbu, pretože bolo jasné, že pôvodnú výpoveď by pán Kútik zo svojej manželky veľmi rýchlo vymlátivil. Dozorujúca prokurátorka Krajskej prokuratúry v Prešove sa s návrhom stotožnila a sudca bez akýchkoľvek pochybností vyhovel, hoci Boris Kútik bol z pohľadu zákona bezúhonná osoba.

Tak už prvý novembrový deň roku 1998 strávil vo väzbe. Prokurátorka v rámci dozoru vyšetrovateľovi pridala množstvo úloh, pretože si bola vedomá toho, že dokazovanie v tejto veci bude veľmi obtiažne - i keby Anna Kútiková hovorila iba čistú pravdu. Bolo jej jasné, že Kútik s advokátom bude klásť intenzívny odpor. Hrozil mu až osemročný trest odňatia slobody, keďže vyšetrovateľ mu „napočítal“ celkom slušnú paletu trestných činov - vydieranie so zbraňou, pokračujúci trestný čin násilnia proti skupine obyvateľov a proti jednotlivcovi, ublíženie na zdraví, opakované znásilnenia... Kútik iba krútil hlavou. Párkrát jej priložil, to uznáva, no inak nič. A za to má sedieť?

Vyšetrovanie prípadu sa rozbehlo naplno, k slovu sa dostali aj znalecké posudky. Podľa psychiára a psychológa Kútiková hovorí pravdivo, aj pred lekármi zopakovala detaily jednotlivých udalostí, nevymýšľa si, nemá sklon k fabulácii, je na tom však psychicky dosť zle. Záver - jej výpoveď možno považovať za hodnovernú. Lekári zistili hematómy staršieho dáta a prúžkové jazvy na chrbte, ktoré mohli byť spôsobené i bičom, ošetrojúca gynekologička potvrdila, že Kútikovú viackrát liečila pre rôzne krvácania a zápaly, ktorých pôvod môže byť rôzny, vylúčiť sa nedá ani násilný pohlavný styk.

Psychiatrické a psychologické vyšetrenie Borisa Kútika naopak potvrdilo, že síce netrpí žiadnou duševnou chorobou, ale je to panovačný žiarlivec so sklonom ku klamstvám, s jasnou tendenciou ukazovať sa v lepšom svetle, má k ženám doslova majetnícky vzťah, pociťuje trvalú túžbu všetko ovládať. Pritom z pôvodného pracoviska dostal celkom dobré hodnotenie a jeho rodičia sa bezvýhradne za syna postavili. Nikdy ju netýral, naopak, ona je cundra, ktorá nepočúva muža, to je všetko. Aké znásilnenia? Čudoval sa Borisov otec. Však je to jeho žena, vie, aké sú jej povinnosti voči mužovi! Skrátka, ich Borisko je starostlivý otec a dobrý manžel, iba si zle vybral...

Dozorujúca prokurátorka, v apríli 1999 obžalovala Borisa Kútika zo šiestich skutkov a podčiarkla všetky pritažujúce okolnosti. Fakt, že trestného činu vydierania sa dopustil so zbraňou, keď ju nútil hovoriť a konať proti jej vóli, opierajúc jej nŕž o chrbát. Za obzvlášť nebezpečné považovala vyhrážanie sa smrťou, príznaky týrania, spôsobujúce mučivé útrapy, opakované znásilnenia a nútenie k orálnemu sexu, spôsobenie ťažkej ujmy

takýmto konaním násilníka, ktoré pritom nebolo jednorazové, ale pokračovalo dlhý čas, prinajmenšom od apríla až do konca októbra 1998... Rovnako vážna sa jej videla skutočnosť, že Kútik mal manželku znásilňovať využívajúc jej bezbrannosť, pretože po predchádzajúcej surovej bitke sa jednoducho brániť nevládala.

Senát krajského súdu uznal, že Kútiková si nevymýšľala a skutky sa stali tak, ako ich opísala, pretože ich dostatočne hodnoverne potvrdzujú objektívne lekárske nálezy i výpovede nezainteresovaných svedkov. Boris Kútik je vinný v zmysle obžaloby a odsudzuje sa za to na trest odňatia slobody nepodmienečne v trvaní štyri a pol roka. Trest vykoná v I. nápravno-výchovnej skupine!

Intervenujúcej prokurátorky, ale ani obžalovanému Kútikovi sa výška trestu nepáčila. Ako inak, Kútikovi sa videl nespravodlivý trest ako taký, pretože necítil svoju vinu a nepovažoval ju za dokázanú. Prokurátorka za toľké príkorria naopak žiadala pre vinníka prísnejší trest, veď aj v záverečnej reči navrhla šesť rokov a súd jej návrh neakceptoval. Odvolali sa teda obe strany a tak sa prípadom musel zaoberať súd najvyšší.

Zástupca generálnej prokuratúry si v tomto brutálnom prípade celkom osvojil stanovisko krajskej prokuratúry a žiadal pre Kútika trest na hornej hranici sadzby, teda až do osem rokov odňatia slobody. Advokát však namietal - veľa dôkazov je postavených „na vode“. Napríklad trestný čin vydierania so zbraňou, čo je obzvlášť pritažujúca okolnosť, zohľadnená aj v hornej hranici ôsmich rokov odňatia slobody. Kútiková tvrdí, že keď stála pri okne a hovorila policajtom, aby išli preč, lebo je všetko v poriadku, tak manžel jej opieral o chrbát nŕž. Videla ten nŕž? Ako vyzeral? A kde je? Ako sa dá dokázať toto tvrdenie? Nijako, tvrdil. Veď - a v tom mal pravdu - k tejto časti výpovede robil vyšetrovateľ aj vyšetrovací pokus, pozvali figurantku a opierali jej o chrbát rôzne predmety - ceruzku, pero, lineár, prst... Mala hádať, čím ju to „ohrozuje“. Ani raz neuhádla, nedokázala posúdiť, v ktorom momente sa jej naozaj opieral o chrbát nŕž... A za takéto dôkazy chcete pre môjho mandanta vyšší trest?

Súd si myslel, že takto skonštruovaný vyšetrovací pokus je naozaj blbosť, ktorá nemá žiadnu vypovedaciu hodnotu. Na druhej strane, tvrdenie Kútikovej sa iným spôsobom nedá objektívne dokázať a tak tento skutok vydierania „so zbraňou“ nemožno považovať za hodnoverne preukázaný. Pritom z hľadiska trestu neišlo o nepodstatný detail. Paragraf 235 - trestný čin vydierania - totiž ráta v prvom odseku s až trojročným trestom, ak je však vydieranie spáchané so zbraňou, trestný zákon určuje rozptie trestu odňatia slobody od dvoch až do ôsmich rokov! A to je, uznáte, veľký rozdiel! Rovnaká trestná sadzba je však aj pri znásilnení podľa § 241 T. z., ktorý v prvom odseku takisto hovorí o sadzbe dva až osem rokov.

Súd zákonite pri vymieraní výšky trestu zobral do úvahy ten skutok obžaloby, za ktorý je trest vyšší - a tým bolo práve znásilnenie, keďže pri trestnom čine vydierania „bez zbrane“ je sadzba iba do troch rokov. Prokurátorky preto v odvolaní a v žiadosti o vyšší trest nevyhovel, pridržal sa „zlatého stredu“ a na veľkú „radosť“ obžalobcu ešte trest o pol roka znížil! Tak násilník Boris Kútik išiel za mreže ako dosiaľ netrestaný delikvent iba na štyri roky v I. nápravno-výchovnej skupine.

Pre ilustráciu - ak si dvaja vysokoškooláci z recesie vyrobia na počítači falošnú tisícokorunáčku a zaplatia ňou v trafike za cigarety, podľa § 140 musia rátať s trestom od päť do desať rokov...

Mgr. Peter Ondera

Cenník inzercie

Typ - umiestnenie	Rozmer	Cena
PR článok stred magazínu	2 x A4	650 €
Druhá strana obálky	A4	570 €
Druhá strana obálky	1/2 A4	280 €
Zadná strana obálky rozšírená	2x A4	700 €
Inzercia vnútorná	A4	360 €
Inzercia vnútorná	1/2 A4	216 €
Inzercia vnútorná	90 x 70 mm	110 €

Podrobnejšie informácie získate v redakcii magazínu. Kontakt mailom, telefonicky, osobne. Kontakt v tiráži.

Dokumenty vo formáte pdf, bez priložených profilov, obrázky v rozlíšení 300 dpi, vo farbe CMYK, spadavka 3mm, odsadenie orezových značiek 5mm. Podklady prijímame elektronickou poštou alebo na nosičoch DVD, CD, najneskôr 14 dní pred uzávierkou.

PREŠOV
Krátka 7

ERA

Kompletné pohrebné služby

Poskytujeme služby najvyššej kvality

NON STOP linka: 0918 560 422
www.psera.sk

Pohrebné a cintorínske služby
Peter Pastorok

Poskytujeme kompletné služby:
Levice, Vojenská 4
Želiezovce, Cintorínska 3
Kalná nad Hronom, Viničná 32

NEPRETRŽITÁ SLUŽBA

Levice - 0917 774 976
Želiezovce - 0908 766 897
Kalná n. Hronom - 0903 729 383

NEZÁBUDKA

POHREBNÉ SLUŽBY
SPRÁVA CINTORÍNOV
ŽIAR NAD HRONOM - KREMNICA
0910 9999 50 0903 508 274

Pohrebné služby LAuK

Jednotka na celom území okresu Žilina

Európska kvalita
Pohrebné i cintorínske služby

www.lauk.sk

Nepretržitá služba: 0905 431 389
Kancelária: 41/568 33 34

Stolárstvo Petro

Slovenský výrobca a predajca truhiel z masívu. Ponúkame široký výber truhiel. Všetky typy truhiel vyrábame z materiálu: dub, buk a smrek. Zakúpením našich výrobkov podporíte slovenské firmy.

M 20 DUB

M 3 DUB

M 18 BUK

M 10 POT BUK

M 10 BUK

M 8 POT BUK

M 10 POT SMREK

Stolárstvo Petro
Radatice 219
082 42 Prešov

tel.: 051/7796205, 051/7796664
mob.: 0905 213426, 0905 500405
www.stolarstvopetro.sk
e-mail: petrostolarstvo@gmail.com

TOPA.sk

FIRMA TOPA PREDSTAVUJE SVOJU NOVINKU MEDZI SPOMIENKOVÝMI PREDMETMI.

“ **TOPA Touch** sú prívesky vyrobené zo zlata, alebo striebra, v ktorých sa nachádza originálny odtlačok prsta milovanej osoby. Tieto neobyčajné prívesky zároveň pozostalých „fyzicky,, spájajú s ich milovanou osobou, ktorá opustila tento svet.”

TOPA Touch Memory dáva pozostalým pocit že ich milovaná zosnulá osoba je stále pri nich, a preto by tieto prívesky nemali chýbať v ponuke všetkých kvalitných pohrebných služieb, ktorým záleží na pocitoch pozostalých a chcú im ich trápenie zo straty ich milovaných aspoň trochu utíšiť.

Bližšie informácie ohľadom spolupráce s nami nás neváhajte kontaktovať: 0903 910 656 topa@topa.sk